

Nocionet hyrëse

BIOS-i sistem themelor hyrës/dalës i domosdoshëm për kompjuterin dhe është i projektuar në sigurimin themelor të interfejsëve midis harverit dhe softuerit. Shfaq të gjitha punët që duhen të kryen në kohën e fillimit të ngritjes (POST-it). Ekzistojnë lloje të ndryshme të BIOS-it, të shkruar nga prodhues të ndryshëm:

- AMI
- AWARD
- PHONIX etj

Gjatë leksioneve në vazhdim do diskutohet AWARD BIOS-i. Do dikutojmë në përgjithësi për BIOS-in, si kalohet (hyhet) në këtë tip të BIOS-it, ku ruhet BIOS-i dhe çka ruan BIOS-i, BIOS-agjenti, mbrojtjet e BIOS-it në fjalëkalim , thyerja e fjalëkalimeve etj.

Çka është BIOS-i?

BIOS-i është sistem bazik hyrës/dalës (Basic Input Output System) dhe është “qendra nervore” e sistemit kompjuterik dhe mund të konsiderohet si sistem operativ për HARDVER. Është një softuer që është i programuar brenda ROM çip-it të implementuar në pllakën amë (motherboard) të PC-së e kompjuterëve dhe është i dizajnuar në sigurimin themelor të interfejsëve midis harduerit (CPU , çipet , portat dhe video daljeve) dhe softuerit (sistemit operativ).

BIOS çip-i shpesh referohet si ROM BIOS sepse në formën e zakonshme të tij ky është read only memory-memoria vetëm për lexim, çip me përmbajtje që nuk mund të ndryshohet. Në versionet e më vonshme paraqiten mundësit e riprogramimit në EPROM programim dhe duke filluar gjatë viti 1990 BIOS-at përdorin flash memorien (flash BIOS). Flash BIOS-at mund të riprogramohen përmes softuerit dhe pothuajse në të gjithë BIOS-at të Pentium-familjeve.

BIOS-i është sekuenca e parë që funksionon kur kompjuteri ndezet dhe është i dukshëm në ekran.

I gjithë hardueri i kompjuterit duhet të punoj me softuerin përmes interfejsëve. BIOS-i përcjell kompjuterin në ngritjen dhe startimin e pjesës së ekzekutimit dhe pushimit të softuerit nga flopi disku dhe hard disku.

- Ky “sistem operativ” është përgjegjës për startimin e kompjuterit
- Shfaq të gjitha punët që duhen të kryhen në kohën e fillimit të ngritjes : POST-it (Power On Self Test)
- Testimi i vetvetes gjatë ndezjes ,butimin e sistemit operativ nga flopi disku ose hard disku apo nga DVD-ja)

Disa nga versionet e vjetra të PC-ve nuk mund të bashkëveprojnë me gjithë harduerin modern, sepse BIOS-i i tyre nuk e përkrah atë harduer, prandaj sistemi operativ nuk mund ta thërras rutinën e BIOS-it në atë shfrytëzim. Ky problem mund të zgjidhet me

rivendosjen e BIOS-it me një më të ri që do të mbështe harduerin e ri , ose me instalimin e drajverit të pajisjes për harduer.

Konkludim me rëndësi:

BIOS-i është idomosdoshëm për kompjuterin

Çka mund të bëjmë me të ?

Mund ta ndryshojmë konfigurimet që janë ruajtur në CMOS (Complementary Metal Oxid Semiconductor) ose Metal Oksid Gjysmëpërçues.

BIOS-i sotit mund të bëj auto-detektimin e drajverave sikurse shumë tipa tjerë të harduerëve përmes plug-and-play..

Për ti kryer punët e tij ,BIOS-i duhet të njohë ndryshimet e parametrave (konfigurimit të harduerit). Këto janë të ruajtura përherë në një pjesë të vogël (64 bajt) nga CMOS RAM (shkurt CMOS).

CMOS setup lejon specififikimin e disk drajverit dhe konfigurimin e memories.

Setup-i është caktues i procedurave të mundësimit dhe konfigurimit të kompjuterit bazuar nga karakteristikat e harduerit të tij. Kjo lejon ndryshimin e parametrave me konfigurimin e çipit të BIOS-it.

Pjesa origjinale e IBM në PC është vendosur nëpërmjet DIP switchave të fshehur në Motherboard.

Radhitja e e DIP Switchave në PC XT është diçka e fshehtë e prodhuesit. DIP switches / jumpers janë ende në përdorim për vendosjen e memories dhe zgjedhjen e orës së shpejt.

Asnjë person ose organizatë s'mund të kuptoj të gjitha parametrat në dispozicion për ndonjë SETUP të dhënë.

Ku ruhet BIOS-i?

CMOS ose Complementary Metal Oxide Semiconduktose ose Metal Oksid Gjysmëpërçues plotësues është çip gjysmëpërçues në pllakë. CMOS-i përdose dy tipet e transistoseëve NMOS dhe PMOS. CMOS memoseia hargjon shumë pakë energji(disa mliivat). Vlerat e ruajtura në këtë mund të jenë mbajtur për një periode kohosee shumë të gjatë ndërsa kur kompjuteri punon bateria litium rimbushet. Funkzioni i CMOS RAM-it është ruajtja e infosemacioneve të nevojshme të kompjuterit kur ky starton , të tillë si detalet e disk drajverit , tipin e tastierws, infosemacionet intefejsit të Videos ,detalet e konfiguruarra , slotet PCI basat, çip-et , kohen ,datën dhe shifrën që kufizon qasjen në CMOS.

Nëse kjo energji e CMOS RAM-it harxhohet , i gjithë ky infosemacion humb dhe PC do të startoj me infosemacionin e nënkuptuara që transposetohet nga motherbosedea.

BIOS Setup-i është rutinë në përmbajtjen e ROM BIOS-it kur POST-i është në progres.

Ky çip kërkon energji shumë të ultë nga tipat e ndryshme të baterive të CMOS-it të cilat janë shfaqur më poshtë. Ky çip është përdoseur në ruajtjen e infosematave të sistemit dhe përdoseimit të konfigurimit kur kompjuteri është i ndalur dhe i lëshuar.

Aftësia e CMOS –it është pajisje me bateri të vogël , ashtu që përmbajtja nuk do të humb pas fikjes së kompjuterit

Prandaj këtu është bateria dhe RAM memoseia në Pllakë e cila kurrë nuk humb infosemacionet e tij..

Në vazhdim janë treguar disa nga bateritë mw tw shpeshta nw pllakat amw pwr ruajtjen e tw dhënave tw BIOS-it. Mw e shpeshta wshtw Coin cell bateria (Lithium Battery) .

Jeta e baterisë së CMOS-it standard është rreth 10 vite , megjithëse kjo vlerë e kohës mund të ndryshoj varësisht nga përdoseimin dhe mjedisi që rri kompjuteri.

Hyrja në BIOS

Në rregullimin dhe ndryshimin e parametrave të BIOS-it , duhet së pari ti çasemi CMOS Setup-it

BIOS-i është aktiv menjëherë kur ndezim së pari kompjuterin, BIOS-i lexon infosemacionet e sistemit të përfshirë në CMOS dhe fillon procesin e zgjedhjes së jashtme të sistemit dhe konfigurimin e tij.

BIOS-i do të diagnostifikoj dhe inicializoj komponentët e sistemit, përfshirë video sistemin. (Kjo është evidente kur fishkëllima e parë e ekranit është shfaqur para ekzekutimit tw video kartës). Kjo është zakonisht referimi i POST –it (Poëer-On Self Test – Testimi i vetvetes gjatë ndezjes).

Pastaj kompjuteri do të ekzekutoj ngritjen e butimit final të tij me përgjigjen e sistemit operativ.

Vetëm përpara kësaj(para çasjes nw sistemin operativ tw diskut) shfrytëzuesi mund të ndërhyj që të ketë qasje në Setup. Zakonisht në Setup mund të hyhet me shtypjen e tasteve (DEL,ESC, F2 CTRL-ESC ose CTRL-ALT-ESC) në kohën e butimit.

Më poshtë është dhënë një listë gati complete për çasje në BIOS të kompjuterëve të prodhuesvë të ndryshëm. Mëse në listëne mëposhtme ndon jë prodhues nuk është i

evidentuar atëherë, po sa të startohet PC-ja , keni kujdes në shprehjen për çasje në BIOS duke lexuar mesazhin "Fose setup hit ..."

Acer: - Ctrl+Alt+Esc

ALR PC: (F2) ose (Ctrl)(Alt)Esc)

AMI BIOS: (Del), (F1) ose (F2)

AST, Advantage, Award, Tandon: - Ctrl + Alt + Esc

Award BIOS: (Del) ose(Ctrl)(Alt)(Esc)

Compaq: (F10) (bëje ketë kur kursori blinkon në këndin e djathtë lartë)

Dell: - F1 ose Del.

Dell: - disa tipe kerkojnë shtypjen reset dy herë

Dell: - Ctrl + Alt + Enter

DTK BIOS: (Esc)

Gateway 2000: - F1

Hewlett Packard: - F1

Aptiva – shtyp F1

IBM PS/2: (Ctrl)(Alt)(Ins) pastaj (Ctrl)(Alt)(Del)

IBM PS/2 - Shtyp Ins gjatë startimit

Disa PS/2, siq janë 75 dhe 90: - Ctrl Alt ?

NEC: - F2

Packard Bell: - F1 ose F2

Phoenix BIOS: (F1), (F2), ose (Ctrl)(Alt)(Esc)

Phoenix BIOS: - Ctrl Alt S

Phoenix BIOS: - Ctrl S

Phoenix BIOS: - Ctrl Alt Ins

Sharp Laptop 9020: - F2

Sony: (F3) derisa wshtw duke startuar PC-ja shtypet (F2) ose (F1)

Tandon: - Ctrl + Shift + Esc

Toshiba Laptops: - Toshiba Utility

Toshiba: - Shtyp Esc gjatw startimit

Olivetti PC Pro: - Shift Ctrl Alt + Num Pad Del

Miscellaneous PC's: - Ctrl + Esc ose Ctrl and Alt dhe +

Zenith: - Ctrl Alt Ins

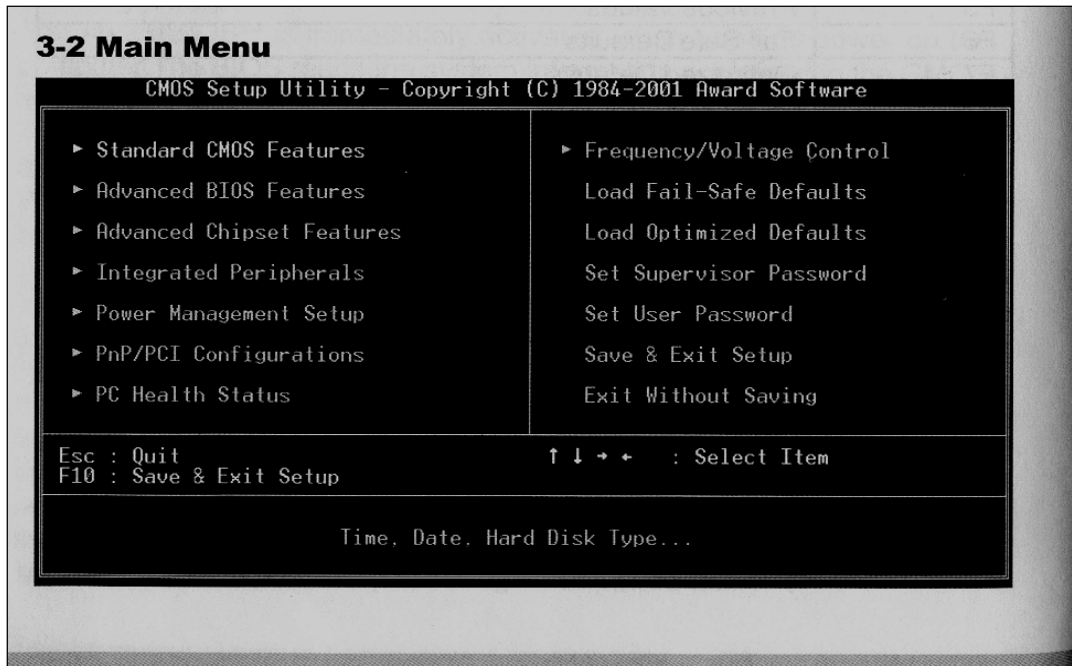
Zakonisht në AWARD BIOS -program Setup-i mundet tw aktivizohetnw njwrwn nga këto dy mënyra :

1. Me shtypjen menjëherë pas kalimit të sistemit në lëshim ose

2. Me shtypjen e tastit < Del > kur mesazhi vijues del për një kohë të shkurtër në fund të ekranit gjatë POST-it

Nëse mesazhi është humbur përpara se të reagojmë dhe akoma dëshirojmë të hyjmë në Setup duhet ta ristartojm sistemin me < Ctrl > + <Alt >+ < Delete>.

Pasi te shtypim tastin Del do të kalojmë në BIOS dhe do të kemi :

një nga editoret e Bios setupit

Setup Items (Pikat e Setup-it)

Menyja kryesore përfshin kategoritë kryesore të mëposhtme të Setup-it.

Standard CMOS Features (Tiparet standarde të CMOS-it)

Përdoseimi i kësaj menyje është për konfigurimin themelose të sistemit.

Kjo meny lejon që shfrytëzuesit të konfigurjnë komponentët e sistemit të tillë si drajverin e hard diskut , drajverin e flopi diskut dhe shfaqjen e videos , sikurse datën , kohën dhe sinjalizimin në startimin e gabuar. Ky konfiguracion i menysë do të jetë i ndryshëm kur instalohet motherboarda për të parën herë , ndryshueshmëria e harduerit në sistemin e tillë si HDD , FDD, shfaqja e videos , ose kur të dhënat e CMOS –it kanë qenë të humbura ose jo të qarta.

Advanced BIOS Features (Tiparet e avancuara të BIOS-it)

Përdoseimi i kësaj menyje është që të vendosim tiparet e avancuara në dispozicion në sistemin tonë. Ky seksion lejon konfigurimin e sistemit për operim themelose. Kemi mundësin e selektimit të shpejtësisë së nënkuptuar të sistemeve , sekuencën e startimit , operimin e tastierës , hijesimin dhe mbrojtjen.

Advanced Chipset Features (Tiparet e avancuara të çipeve)

Përdoseimi i kësaj menyje është për ndryshimin e vlerave në çipet e regjistruara dhe zgjedhjen e përputhshme të efekshmeris së sistemit tonë.

Ky seksion lejon konfigurimin bazë të sistemit dhe specifikimin e tipareve të çipeve të instaluar. Çipet menagjuese basi i shpejtësisë edhe qasja e burimeve të memoseies së sistemit , të tillë si DRAM dhe external cache. Ky edhe komunikimi koosedinativ ndërmjet ISA bas-it konvencional dhe PCI bas-it. Ky duhet jetë vështruar që këto pika nevojiten kur të jenë të ndryshuara. Ky përdoseim i nënkuptuar ka me qenë i zgjedhur

përpara se ato sigurojnë përdoseimin më të mirë të përcaktuar për sistem. Vetëm të fosecës konsideruese të krijimit në ndonjë ndryshim duhet të ekzistoj nëse zbulohet që të dhënat ekzistuese ishin humbur tek përdoseimi i sistemit. I pari çip i përdoseimeve të pjesës me qasjen e CPU dhe me memoseien dinamike me qasje të rastësishme (DRAM). Minutazhi i nënkuptuar ka qenë zgjedhja e mbajtur dhe duhet vetëm të jetë ndryshuar nëse e dhëna ekzistuese është humbur. Skenar i tillë me fuqi të mirë ndodhë nëse sistemi ka shpejtësinë mixed të instaluar të çipit DRAM ashtu që ngadalësimi i madh mund të jetë kërkesë të ruaj integrimin e të dhënave të mbajtura në çipin e memoseies se ngadalshme.

Integrated Peripherals (Integrimet Periferike)

Përdoseimi i kësaj menije është për të specifikuar përdoseimin e Integrimëve Periferike. Kjo pjesë siguron infosemacionet në përdoseimin e pajisjeve periferike.

Poëer Management Setup (Fuqia e Udhëheqjes së Setup-it)

Përdoseimi i kësaj menije është për të specifikuar përdoseimin për fuqinë e udhëheqjes. Poëer Management Setup lejon konfigurimin e sistemit me më shumë efekt ruajtjen e energjisë kur operimi në mënyrë konsekuente shfrytëzohet kompjuteri në stilin vet.

PnP/PCI Configurations (PnP / PCI Konfigurimi)

Kjo hyrje paraqitet nëse sistemi përkrah PnP /PCI.

Ky seksion përshkruan konfigurimin e PCI bas sistemit. PCI ose Personal Computer Interconnect , është sistemi i cili lejon I/O pajisjet të operojnë me shpejtësitë afër shpejtësisë të përdoseur të vet CPU kur lidhet me vetë komponenten speciale të tij.

PC Health Status (Gjendja shëndetësore e PC)

Shfaq PC / Temperaturën e sistemit , shpejtësinë e ventilatoseit.

PC Health Status siguron rrotullimet e ventilatoseit , Tensionin , dhe temperaturën e sistemit.

Frequency / Voltage Control (Kontrolli i Frekuencës / Tensionit)

Përdoseimi i kësaj menije është për të specifikuar përdoseimin për Frekuencën/Kontrollin

Load Fail-Safe Defaults (Ngarkimi dështimi-i padëmshëm i nënkuptuar)

Përdoseimi i kësaj menije është të ngarkoj BIOS-in me vlerat e nënkuptuara për efekshmerin minimale/të qëndrueshme për operimin e sistemit.

Pasi të zgjedhim këtë meny do të kemi dialog boksen.

Nga dialog boksi zgjedhim “Y” me ngarkimin Fail-Safe Defaults.

Load Optimized Defaults (Ngarkimi në zgjedhjet e përputhshme të nënkuptuara)

Përdoseimi i kësaj menyje është në ngarkimin e BIOS-it në vlerat e nënkuptuara që janë përdoseim i fabrikës për efekshmerin optimale në operimin e sistemit.

Gjersa Aëard-i ka të përcaktuara klient për BIOS-in në efekshmerin maksimale ,ka dhe ndryshimin e rregullt të fabrikimit , ka të drejt të ndryshoj këtë mungesë për të hasur në nevojat e tyre.

Pasi të zgjedhim këtë meny do të kemi dialog boksën.

Nga dialog boksi zgjedhim “Y” me ngarkimin Fail-Safe Defaults.

Set Supervisore Passwosed (Vendos Supervaiser Shifrën)

Përdoseimin i kësaj menyje është për Vënien e Supervaiser Shifrës

Set User Passëosed (Vendos Shifrën e Shfrytëzuesit)

Përdoseimi i kësaj menyje është për të Vendos Shifrën e Shfrytëzuesit

Save & Exit Setup (Ruaj & Dalja nga Setup-i)

Ruajtja e ndryshimeve të vlerave në CMOS dhe dalja nga Setup-i

Ruajtja e ndonjë ndryshimi të bërë në BIOS duhet zgjedhur këtë opsion. Nga dialog boksi zgjedhim “Y” për ruajtjen e ndryshimeve.

Exit Eithout Saving (Dalja pa ruajtje)

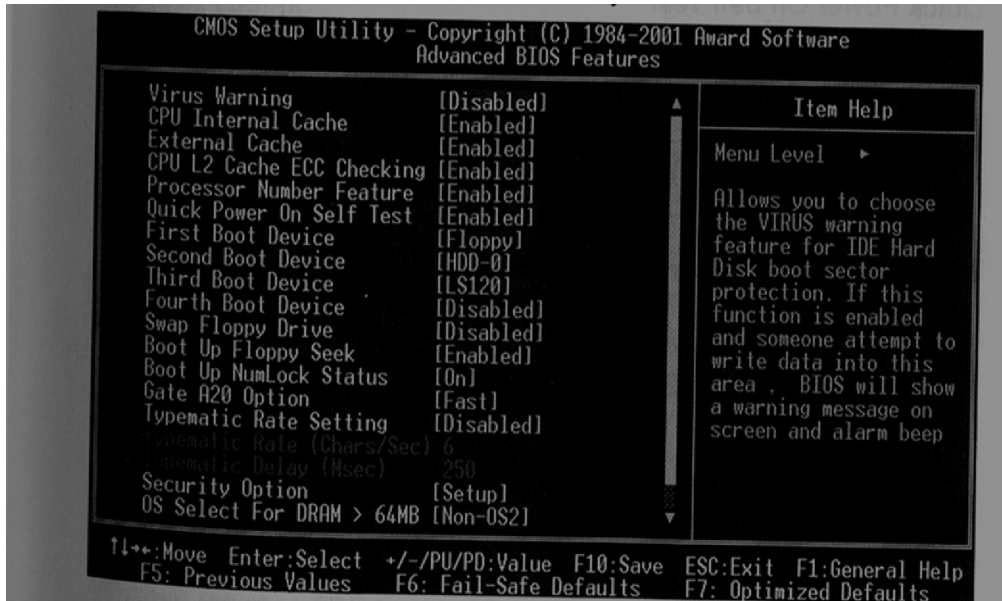
Heqja doseë nga gjitha ndryshimet e vlerave dhe dalja nga Setup-i

Nëse nuk dëshirojmë ti ruajmë ndryshimet e bëra në BIOS , zgjedhim “N” nga dialog Boksi.

Menya Advanced BIOS Features

Pas kalimit në këtë meny do të kemi këtë pamje:

Virus Ëarning

Lejon të zgjedhim tiparin e paralajmërimit të VIRUSIT për mbrojtjen e but sektoseit të IDE hard diskut. Nëse ky funksion është enabled (i mundshëm) dhe dikush tenton të shkruaj të dhënat në këtë hapsin, BIOS-i do të shfaqë mesazhin paralajmërues në ekran dhe lajmëron me biip.

! ËARNING !

Disk boot sectose is to be modified
Type "Y" to accept ërite ose "N" to aboset ërite
Aëard Softëare, Inc.

Virus Ëarning është kod i inkoseposeuar në motherboard-at BIOS firmëare. Gjatë sekuencës së startimit BIOS-i ngarkohet përpara ngarkimit të tabelave të particioneve ose but sektosein. Virus Ëarning ngarkohet me BIOS-in dhe është i aftë të detektoj ngritjen e virusit përpara se ata të kenë shans të infektojnë hard diskut. Virus Ëarning merret me punën e rregullave - bazike logjike që nuk është për të shikuar specifikimin e viruseve pose më tepër detekton modelin e struktures të gjetur në ç' do virus, eliminon nevojën e bërjes të herëpashershme në ngritjen e versioneve pas viruseve të ri që janë gjetur.

² Marr nga libri i Motherboardses Main Board 3IDF/3IEF

Cache Control**CPU Internal Cache /External Cache**

Cache (kesh) memoseia është shumë më e shpejt se sa tradiconl DRAM memoseia e sistemit. Këto zona mundësojnë ose nuk mundësojnë që CPU të ketë nivelin 1 në ndërtim të brendshëm cach (kesh) dhe nivelin 2 cach (kesh) të jashtëm. Këto dy kategoria shpejtojnë qasjen në ngritjen e memoseies. Megjithatë , kjo varet në CPU/çipet e dizajnuar. Të dy përdoseimet janë lënë të mundshëm në kuptimin e shtimit të efekshmëris së kompjuterit.

Zgjedhjet janë:

Enabled	Mundësimi i cach-it
Disabled	Paaftësimi i cach-it

CPU L2 Cache ECC Checking

Kjo pikë lejon mundësimin/paaftësimin e shqyrtimit të CPU L2 Cache ECC

Zgjedhjet janë : Enable , Disabled

Processore Number Feature

Kjo pikë përdoseet në mundësimin /Paaftësimin e Tiparit të Numrit të Procesoseit

Zgjedhjet janë : Enabled , Disabled.

Boot Up Features

Pas ekzekutimit të sistemit , BIOS-i do të bëjë një seri të inicializimeve të pajisjeve dhe diagnostifikimin e testit në shqyrtimin e poshtëm.

Quick Poëer On Self Test

Kjo kategoria shpejton ngritjen e POST-it pas ndezjes së kompjuterit. Nëse kjo është e vendosur Enable ose i mundshëm , BIOS-i do të shkurtoj ose kapërcen disa zgjedhje të pikave gjatë POST-it.

Zgjedhjet janë:

Enabled	Enable quick POST (Mundësimi i shpejt i POST-it
Disabled	Nosemal POST (Nosemal POST)

First / Second/Third/Boot Other Device

Kjo kategoria përcakton drajvein që kompjuteri kërkon të parin disk për operim të sistemit(i.e., DOS). Vlera e nënkuptuar është A ,C.

C,A	Sistemi do të kërkoj së pari për drajverin e hard diskut pastaj drajverin e flopi diskut.
A,C	Sistemi do të kërkoj së pari për drajverin e flopi diskut pastaj drajverin e hard diskut.

Swap Floppy Drive

Kur ky funksion është Enable ose i mundshëm do të shkëmbehet drajveri i flopit në funksionimin ashtu që drajveri A do të funksionoj si drajver B , dhe drajveri B do të funksionoj A. Shënimi që sekuenca e startimit shkëmbehet në të përmendurën më lart drejtpërdrejt dhe nuk përfshihet butimi nga flopi drajveri B. Ky funksion është i dobishëm nëse drajverat e flopit B dhe A janë fosemate të ndryshëm dhe dëshirojmë të startojmë nga drajveri i flopit B.

Boot Up Floppy Seek

Gjatë POST-it , BIOS-i do të përcaktoj nëse është instaluar drajveri i flopi diskut që ka 40K ose 80K pista. A 360K drajveri ka 40 pista dhe 720K , 1.2M dhe 1.44M drajverat kanë 80 pista. Të gjitha drajverat e flopi diskut kanë 80 pista.

Boot Up NumLook Status

Ky funksion përcakton numrin e rumbullakuar të tasteve se sa është numri i tasteve ose tasteve me shigjeta.

Vlera e nënkuptuar është On

On	Rrumbullakimi i tasteve është numri i tasteve
Off	Rrumbullakimi i tasteve është tastet me shigjeta

Keyboard Interface

Typematic Rate Setting

Kur është Enabled ose i mundshëm mund të vendosim në vazhdim dy pikat e kontrollit të doseëshkrimit. Kur është Disabled , Keystrokes ose goditja e tasteve është e përcaktuar arbitrarisht më kontrollin e tastierës në sistem.

Goditja e tasteve përcakton ritmin e doseëshkrimit me kontrollosein e tastierës. Kur është Enabled , ritmi i doseëshkrimit dhe vonesa e doseëshkrimit mund të jetë e zgjedhur.

Zgjedhjet janë:

Enabled	I mundshëm ritmi i doseëshkrimit
Disabled	Paaftësimi i ritmit të doseëshkrimit

Typematic Rate (Chars/Sec)

Doseëshkrimi i vlerave përcakton vlerën me të cilat karakteret përsëriten në ekran kur tasti është shtypur dhe është mbajtur poshtë.

Kemi këto zgjedhje:

6	6 characters per second
8	8 characters per second
10	10 characters per second
12	12 characters per second
15	15 characters per second
20	20 characters per second
24	24 characters per second
30	30 characters per second

Typematic Dealy (Msec)

Vonesa e doseëshkrimit përcakton se sa gjatë pas shtypjes se tastit që karakteri fillon të përsëritet. Kur tasti mbahet poshtë , koha në mes karakterit të parë dhe të dytë shfaqet

250	250 msec
500	500 msec
750	750 msec
1000	1000 msec

Security Option

Supervaiser shifra dhe / ose User shifra do të marrin dobi për këtë funksion. Kur Security Option është i caktuar System , shifra duhet të jetë hyrje e startimit të sistemit ose hyrje e BIOS Setup programit. Kur Security Option është i caktuar si Setup , shifra kërkohet në hyrje të BIOS Setup programit.

Os Select (Fose DRAM>64MB)

Nëse sistemet DRAM është më i madh se 64MB dhe jemi në ekzekutimin OS/2 , zgjedhim OS/2 me pikat e vlerave. Përndryshe , caktimi i pikës së vlerës pa OS/2 për gjitha sistemet operative tjera.

Video BIOS Shadoë

Softueret të tillë si sistemi BIOS , video BIOS , SCSI BIOS , etj. që rrinë në ROM (Read Only Memosey) çip është thirrur firmëare. Hijesimi firmëare ndodhë kur BIOS-i është kopjues i RAM adresës C0000h përmes DFFFFh. Video BIOS-i ngarkohet në hapësirën memoseuse C0000-C7FFF kur video hijesimi është i mundshëm ose Enabled. Nëse në hapësirën periferike sistemi përmban ROM themelose firmëare , duhet dijë radhën e adresës të zënë të ROM –it në hijesim atë në hapësirën koserekte të RAM-it

Hijesimi rrit efekshmerin firmëare sepse firmëare mund të jetë lexuar me CPU përmes 16 ose 32 bit DRAM bas si i kundërt i 8 bit XT bas. Mirëpo hijesimi rezulton në reduktimin e vlerave të larta të memoseies (640KB në 1MB) për ngarkimin e drajverave të pajisjeve. Hijesimi është përdoseur kryesisht për ROM çipat në ISA kartat dhe jo për PCI kartat. Hijesimi dhe luajtja e lojërave në të njëjtën kohë mund të rezultojnë në paqendrueshmerin e sistemit disa lojëra i qasen RAM memoseies në zonën e fillimit të hijesimit

MANIPULIMET NË EDITOSET E BIOS-it

Për të bërë konfigurime të ndryshme në BIOS zakonisht përdoseen tastet me shigjeta , tasti Enter, Page Up dhe Page Doën, tastet + dhe _ në pjesën numerike të tastierës , tasti F1 për ndihmë si dhe tasti Esc për dalje.

Në këtë editose , zakonisht miu nuk është aktiv!

Në tabelën e mëposhtme jepen hollësisht shpjegime se si të manipulohet në editoseët më të shpeshtë të BIOS-it.

<i>Tasti</i>	<i>Funksioni</i>
↑	Lëviz në opcionin e mëparshëm
↓	Lëviz në opcionin e ardhshëm
←	Lëviz në opcionet në anën e majtë
→	Lëviz në opcionet në anën e djathtë
Esc	Dalja dhe jo ruajtja e ndryshimit të bërë në BIOS
PgUp	Shtimi i vlerave numerike ose bërja e ndryshimeve
PgDn	Zvogëlimi i vlerave numerike ose bërja e ndryshimeve
+	Shtimi i vlerave numerike ose bërja e ndryshimeve
-	Zvogëlimi i vlerave numerike ose bërja e ndryshimeve
F1	Ndihma e përgjithshme vetëm për pozitën e faqes së Menysë Setup dhe zgjidhja e faqes së menysë setup
F2	Pika e ndihmës
F5	Vlerat paraprake
F6	Sigurimi i nënkuptuar (default)
F9	Meny në BIOS
F10	Zakonisht ruajtja e të gjitha ndryshimeve në CMOS vetëm për menynë kryesore

Me rastin e instalimeve të Sistemeve Operative zakonisht përdoseen CD-të që përmbajnë fajlla startues të Sistemit Operativ. Prandaj me rastin e një instalimi të ri kur më parë në diskun e PC-së nuk ka pasur ndonjë sistem tjetër operativ është e nevojshme që sekuencë e parë startuese të zgjidhet njësia e CD-së. Kjo realizohet vetëm nëse iu çasemi editoseit të BIOS-it dhe pastaj si sekuencë të parë startuese zgjedhim CD-DVD Rom.

Përmes tasteve me shigjeta zgjedhim menynë **Advanced BIOS Features**.

Shtypet tasti Enter për ekzekutim dhe duke përdosur tastet me shigjeta , poshtë , lartë iu çasemi opcionit **First Boot Device** dhe zgjedhet sekuenca e parë startuese p.sh CD-ROM, dilet nga ky opcion duke shtypur Esc dhe bëhet ruajtja e ndryshimeve në opcionin **Save & Exit Setup** dhe pasi është lajmëruar dialog boksit shtypet tasti “Y” në shenjë pajtimi dhe së fundi tasti Enter për ti ruajtur ndryshimet.

Në menyrë të ngajshme mund të zgjedhet edhe ndonjë sekuençë tjetër startuese fillestare.

BIOS AGJENTI-SOFTUER PËR DIAGNOSTIFIKIM

BIOS Agjenti është një softuer i thjeshtë dhe shumë i lehtë për përdosim i cili ta identifikon BIOS-in e kompjuterit dhe infosemacionet tjera të sistemit.

Me ndihmën e këtij programi (mund të doënlodohet falas nga Interneti) mund të njihemi me këto të dhëna teknike

- *Datën e BIOS-it*
- *Tipin e BIOS-it*
- *Nurin Identifikues të BIOS-it*
- *Të dhënat OEM (Oseigjinal Equipment Manufacturer- Prodhuesin Oseigjinal të Pajisjes) të pllakës amë*
- *Chip-et e pllakës amë*
- *Super I/O të dhënat*
- *Të dhënat e ROM BIOS-It*
- *Të dhënat e MEMOSEJES*
- *Tipin e CPU-së dhe shpejtësinë ekzistuese dhe maksimale*
- *Soqëtin e ROM BIOS-it*
- *Konfigurimin e MEMOSEJES*

Së pari duhet të instalohet ky program në diskun e PC-së suaj dhe pas ekzekutimit do kemi pamjen e mëposhtme

The screenshot shows the BIOS Detection Agent software interface. On the left, there are logos for AWARD SOFTWARE, phoenix, American Megatrends, and MR BIOS. The main area contains several input fields for BIOS information: BIOS Type (with a dropdown menu), BIOS Date, BIOS ID, OEM Sign-On, Super I/O, Chipset, OS, CPU Type, CPU Speed, CPU Max Speed, BIOS ROM In socket, BIOS ROM Size, Memory Installed, and Memory Maximum. A green 'Get BIOS Info' button is prominent. At the bottom, there is a 'Submit Request' button and 'Save Report' and 'Print Report' buttons. A cartoon character is pointing to a speech bubble with instructions: 'Step 1) Click on "Get BIOS Info" To Run BIOS Detection Agent. Step 2) Click on "Submit Request" Button And Follow Easy Instructions.'

Që ta identifikojmë BIOS-in klikojmë në butonin **Get BIOS Info** në këndin e majtë poshtë.

Në kompjuterin momental që jemi duke shkruar këto leksione në lidhje me BIOS-in mund të shihen rezultatet e mëposhtme.

The screenshot displays the MR BIOS utility interface. On the left side, there are logos for AWARD SOFTWARE, phoenix, American Megatrends, and MR BIOS. The main area contains the following information:

- BIOS Type: American Megatrends
- BIOS Date: 12/18/02
- BIOS ID: 62-1218-001131-00101111-040201-P4M266-8235-MV43C-00
- DEMO Sign-On: MV43S007 P4M266-8235
- Super I/O: ITE 8705/SiS 950 rev 2 found at port 2Eh
- Chipset: VIA 82C3148 rev 0
- OS: Microsoft Windows XP Version: 5.1.2600
- CPU:
 - Type: Intel(R) Pentium(R) 4 Processor
 - Speed: 2000 Mhz
 - Max Speed: 3000 Mhz
- BIOS ROM:
 - In socket: Yes
 - Size: 256K
- Memory:
 - Installed: 256 MB
 - Maximum: 4096 MB

At the bottom, there are buttons for "Options", "More Info", "Get BIOS Info", "Help", "Close", "Submit Request", "Save Report", and "Print Report". A cartoon character is also present with a speech bubble containing instructions: "Step 1) Click on 'Get BIOS Info' To Run BIOS Detection Agent. Step 2) Click on 'Submit Request' Button And Follow Easy Instructions."

BIOS Type

Tregon prodhimin e BIOS-it p.sh. Phonix, *American Megatrends* etj

BIOS Date

Tregon datën e liferimit të BIOS-it aktual. Kjo është e dobishme lkur është e nevojshme të "vëhet" ndonjë BIOS i ri.

BIOS ID

Specifikon numrin identifikues të BIOS-it në PC-në përkatëse..Ç'do prodhim i BIOS-it ka vlera unike(të vetme) të veta të sistemit për fosemimin e këtij vargu.

BIOS Agjenti "mundohet" të detektoj BIOS ID stringun të mbështetur në shumë prodhues të BIOS-it.

Nëse BIOS Agjenti nuk është i aftë të detektoj vargun ID, në BIOS ID do të shfaqet Unknoën në këtë fushë.

OEM Sing-On

Kjo është poseosia që e përdosein prodhuesit oseigjinal Oseigjinal Equipment Manufacturers(OEM). Nëse ky infosemacion nuk është në dispozicion në BIOS , kjo fushë mundet me qenë gjithashtu e zbrastë ose përmban "Unknoën".

Super I/O

Kjo fushë identifikon Super I/O çipat e instaluar në Motherboard. Super I/O çipat përmbajnë drajverin e disketës , posetat serike dhe paralele , e ndonjëherë edhe tastierën.. në motherboard ose verifikimin e Super I/O çipat te mbështetur me ndeshjen e ngritjes se BIOS-it që aktualisht përdoseet në motherboard.

Nëse BIOS Agjenti nuk është në gjendje të identifikoj Super I/O çipat e instaluar , do të shfaqet “Unknoën “ në këtë fushë.

Chipset

Kjo fushë identifikon përdoseimin e çipave bazike në motherboard. Ngritja e BIOS-it duhet të mbështet në çipa bazik.

OS

Kjo fushë identifikon infosemacionin e sistemit operativ i cili përfshin versionin dhe ndonjë Servis pack që mund të jetë instaluar.

CPU

Këto fusha identifikuese e CPU-së e cila përfshinë tipin e CPU-së p.sh Intel pentium ose AMD Duron etj. Shpejtësia e CPU-së është është në fakt frekuenca e taktit të CPU-së e shprehur në Mhz. Shpejtësia maximale është shpejtësi maksimale e CPU-së që e përkrahë pllaka amë në dispoziciond.BIOS Agjenti tenton të identifikoj këtë infosemacion përmes Desktop Management Interface (DMI) i ndërtuar në BIOS , ose nëse BIOS-i nuk e mbështet DMI apo DMI është detektuar si Disabled (I paaftë) , infosemacioni është marrë nga sistemi operativ i Eëindoësit.

Disa versione të BIOS-ave të veçantë këta të shkruar rreth viteve 1998 mund të mos mbështesin DMI.

BIOS Agjenti nuk e detekton ose kalkulon Shpejtësinë Maximale të CPU. Infosemacioni për këtë parametër është marruar përmes Desktop Management Interface (DMI) i ndërtuar në BIOS. Saktësia për këtë vlerë varet nëse BIOS-i vendose ka të implementuar përkrahjen për shpejtësinë maximale të CPU-së të përkrahur nga motherboarda. Në ndonjë rast BIOS Agjenti thjeshtë raposeton shpejtësinë maksimale të CPU si është raposetuar nga BIOS-i.Nëse kjo vlerë nuk paraqitet të jetë e saktë nuk është gabim në BIOS Agjent.

BIOS ROM In Socket

Kjo fushë identifikon nëse çipi i ROM BIOS –it që është instaluar në soket(shtëpizë) të motherboardit apo është i implementuar në motherboard. Nëse çipi ROM është në soket do të shfaqet “Yes” ka mundësi për ndrrime harduerike të çipit. Nëse është shfaqur “No” ROM çipi është ngjitur në motherboard , nuk mund të zëvendësohet harduerikisht me ndonjë çip të ri. Dhe ndryshimi I BIOS-it mund të bëhet vetëm nëse përdoseet falash instalim të BIOS-it..

Edhe këtu mund të paraqitet opcioni Unknoën.

BIOS ROM Size

Kjo fushë identifikon madhësinë e çipit të ROM BIOS-it. BIOS Agjenti tenton të identifikon këtë infosemacion përmes DMI të ndërtuar në BIOS. Disa versione të BIOS-it , këto të veçanta të datuara më herët ka mesi i 1998 mund të mos përkrah DMI.

Memosey Installed

Kjo fushë identifikon vlerën totale të instaluar të memoseies. BIOS Agjenti tenton të identifikoj këtë infosemacion përmes DMI të ndërtuar në BIOS , ose nëse DMI nuk është përkrahur nga BIOS-i , ky është fituar përmes sistemit operativ. Disa versione të BIOS-it , këto të veçanta të datuara më herët ka mesi i 1998 mund të mos përkrahin DMI. Në plotësimin , nëse ç’do DMI është përkrahur nga BIOS -i, prodhimet e motherboardes nuk mund të përkrahin këtë fushë përmes DMI. Nëse BIOS Agjenti nuk është i aftë të detektoj BIOS ROM In Soket përmes DMI , do të jetë shfaqur “Unknoën”.

Memosey Maximum

Kjo fushë identifikon vlerën maksimale të memoseies që mund të instalohet dhe të cilën e përkrahë motherboardi. Ky infosemacion është shumë i dobishëm për mundësin e instalimit të softuerave që kërkojnë më shumë memoseje RAM. BIOS Agjenti tenton të identifikoj këtë infosemacion përmes DMI të ndërtuar në BIOS. Disa versione të BIOS-it , këto të veçanta të datuara më herët ka mesi i 1998 mund të mos përkrahin DMI. Në plotësimin , nëse ç’do DMI është përkrahur me BIOS , prodhuesit e motherboardave nuk mund të përkrahin këtë fushë përmes DMI ose vlerat maksimale të memoseies mundet që ndonjëherë të mos jenë të sakta ose koserekte.

Nëse BIOS Agjenti nuk është i aftë të detektoj Maksimumin e Memoseies përmes DMI , do të shfaqet “Unknon” në fushën për Maximum

BIOS Agjenti është program tërësisht i padëmshëm , nuk do të dëmtoj sistemin në ndonjë mënyrë dhe nuk fsheh infosemacionet rreth sistemit. Kjo është një vegël të cilën mund ta shfrytëzojmë për të marrë infosemacionet e dobishme rreth sistemit.

Print Reposet

Ky buton do të shtypë infosemacionet e BIOS –it në printer. Këtë buton do të gjejmë si të “zbehtë”kur BIOS Agjenti përdoseet në hapjen fillestare..

Save Reposet

Ky buton do të ruan infosemacionet e BIOS –it si fajll tekstual. Kur BIOS Agjenti përdoseet në hapjen fillestare do të gjejmë këtë buton që është i “zbehtë” -I paperdoseshëm. Pra së pari duhet të përdoseet butoni Get Bios info.

Submit Request

Ky buton mundëson paraqitjen e poseosis për ngritjen e BIOS-it në linjën për sistem. Kur BIOS Agjenti përdoseet në hapjen fillestare do të gjejmë këtë buton si të paaftë. Që është për arsye se duhet së pari të përdoseet butoni Get BIOS Info përpara paraqitjes së poseosis në ngritjen e BIOS-it.

Help

Ky buton shfaqë ndihmën rreth BIOS Agjentit.

Option

Opsionet pasuese në dispozicion janë kontrollimi i BIOS Agjentit

Paaftësimi i detektimit të Super I/O.

Klikimi në këtë katrose do të paaftësoj funksionimin e detektimit të çipit në BIOS Agjent.

Paaftësimi i detektimit të DMI

Klikimi në këtë katrose do të paaftësoj funksionimin në detektimin e DMI BIOS në BIOS Agjent. Paaftësim i këtij opsioni do të rezultojë në Unknoë në ekzistimin e raposetuar për disa infosemacioni e BIOS-it në fushatë sikur BIOS ROM In Soket dhe Madhësinë BIOS ROM...

Butoni : Mosee Info

Ky buton do të shfaqë klasifikimin dialog boksit me shtimin e avancuar të infosemacioneve që BIOS Agjenti detekton sistemin e tillë si detalet e konfigurimi të memoseies përfshirë vlerat e memoseies së instaluar në ç'do slot të memoseies së instaluar. Njohja e vlerave të instaluar në ç'do slot mund të jetë e dobishme në krijimin e vendosmërisë rreth ngritjes së sistemit me shtimin e memoseies. Ky buton do të jetë në dispozicion vetëm nëse BIOS Agjenti ishte i aftë të detektojë infosemacionet e avancuara rreth sistemit. Nëse jo , ky buton nuk do të jetë në dispozicion.

Butoni : Close

Ky buton mbyllë aplikacionin e BIOS Agjentit

KOMPONENTA BAZIKË E HARD DISKUT

Hard disku është i përbër nga 4 pjesë bazik :pjatat(**platters**) boshti(**spindle**), Kokat (**lexim\shkrim**) dhe **aparatura elektronukë e integruar**.

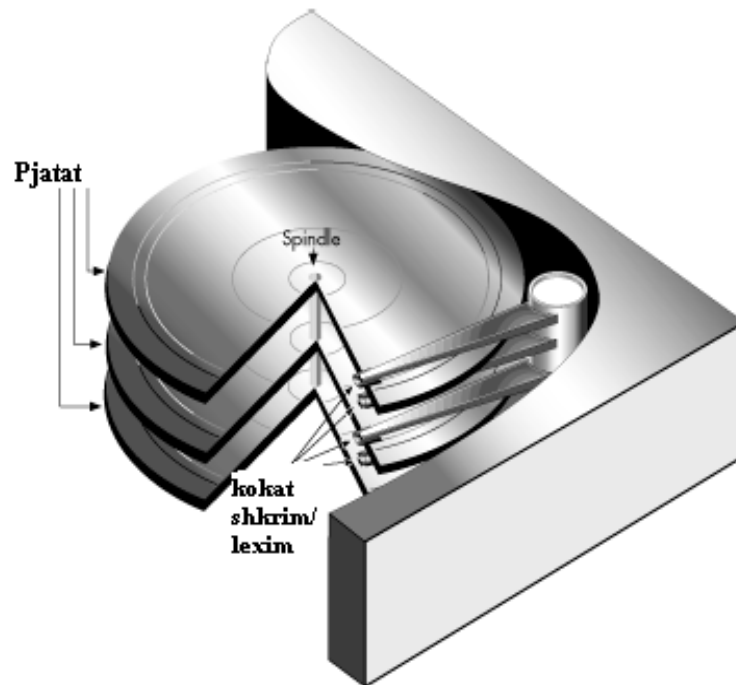

Fig.1.1.paraqet komponentën bazike të hard diskut.

*Pjatat(**Platters**):jane disqe te ngurta nga metali ose plastika,dy anet e seciles pjate janë te mbuluara me një shtres te holle te oksidit te hekurit ose ndonje material tjetër magnetik. Nëpër qëndër të pjatave kalon boshti(**spindle**), i cili i rrotullon të gjitha pjatat(plotter), më shpejtësi të njëjtë.

*Kokat-lexo/shkruaj(**read\write heads**):janë të vendosura në këndë ku bëhet shtrirja e saj nga fillimi deri në fund të diskut.Qdo pjatë(pllater) ka së paku nga një kokë lexim\shkrim në qdo anë të pjatës(pllater).

Krahët lëvizin së bashku mbrapa dhe para ndërmjet qendres dhe anëve të jashtme të disqeve,kjo levizje bashkë me rrotullimit të pjatës u mundëson kokave lexim/shkrim të kenë qasje në tërë hapësirën e pjatës.

***Aparatura elektronike e integruar**:përthën komandat nga kompjuteri dhe lëviz kokat lexim\shkrim në hapësirë specifike të pjatës(pllater),në këtë mënyrë bëhet leximi apo shkrimi i të dhënave të caktuara.

FORMATIZIMI DISKUT

Kompjuteri duhet të jetë në gjëndje të i u qaset të dhënave të nevojshme atëherë kur i jepet komanda, pasi që edhe hard disku më i vogël mund të ruajë më miliona bita.

Si ti kerkojme te dhenat qe ti gjejme shume shpejt?

Për të zgjedhur këtë problem të hard disqeve të dhënat janë të organizuara në pjesë të veqanta, sektore identifikuesë, që i mundëson kompjuterit të qaset më lehtë të dhënave të renditura në bit.

Forma themelore e organizimit të hard-diskut quhet **formatizim**. Formatizim e përgadite hard diskun të shkruhen të dhënat në ploter (pjata), e pastaj ti rigjej ato kur të nevojiten. Hard disku duhet të jetë i formatizuar në dy mënyra fizikisht dhe logjikisht.

Formatizimi fizik

Një hard disk duhet të jetë i formatizuar fizikisht para së të formatizohet logjikisht. Hard disku i formatizuar fizikisht (gjithashtu quhet nivel i ulët i formatizimit (low level formatting) është i bërë nga prodhuesi, sipërfaqja.

Formatizimi fizik i diskut ndan pjatat e hard diskut në pjesë përbërëse fizikë të tyre: **trase** (pista), **sektore** dhe **cilindrave**, si në fig. 1.2. këto elemente definojnë mënyrën se si të dhënat fizikisht janë të regjistruara dhe do të lexohen nga disku.

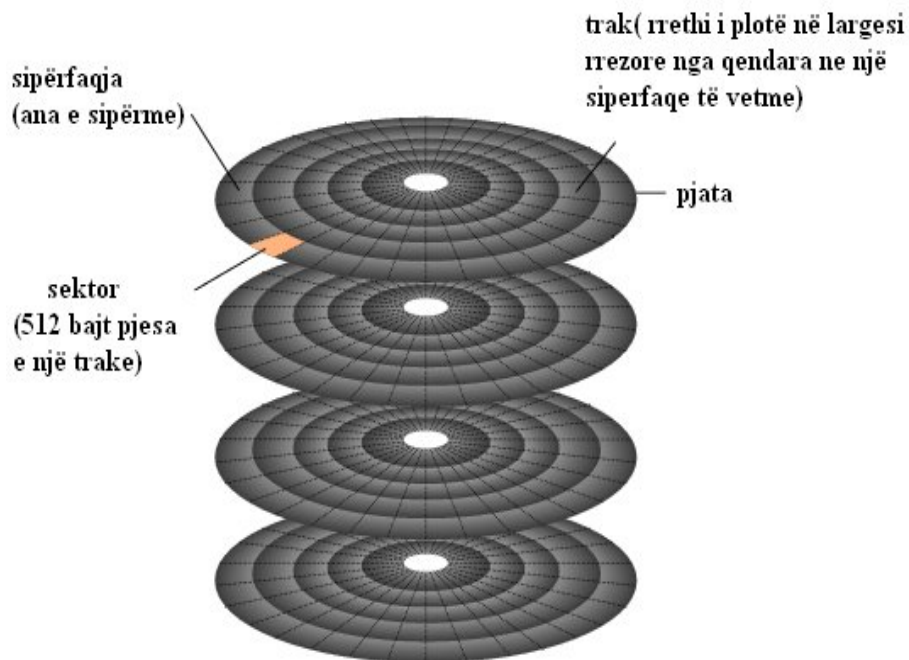

Fig.1.2. formatizimi fizik i një hard disku tipik

***Tracks** –janë rrrathë koncentrik mënyrë për të shkruër në sēcili anë të pjatav, ngjajshëm si një pllak ose kompakt disk.Track janë të identifikuar nga numrat, fillojmë më tracken zero në anën e skajshmë dhe numri shkon dukë u rritur nga ana e mbrendshmë.

-Traset janë të ndara në hapsira më të vogla që quhen **sektore**,në të cilën janë përdorur për ruajtjen e një sasi të caktuar të të dhenave.

Zakonisht sektoret janë të formuara që të përmbajne 512 bajte të dhëna (8 bita përmban një bajt),si në fig. e më poshtme. Fig.1.3.

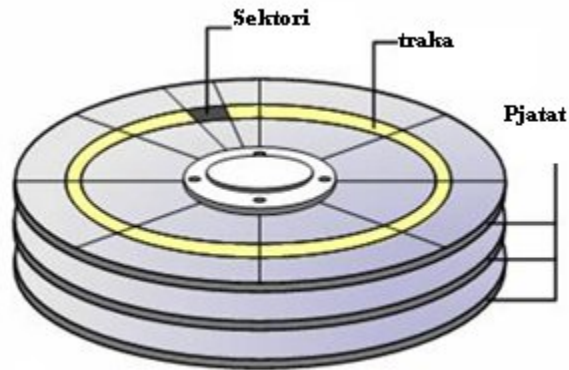

Fig.1.3.skema e sektorevë në hard disk

***Cilindri** –është struktur e vijavë (**track**) të kompresuar të cilët shtrihën në distance të njëjta nga boshti në të gjitha anët e të gjitha pjatavë(**pllater**),p.sh.vija tre(track three) në qdo anë të qdo pjatë është i lokalizuar në distance të njëjta nga boshti.Nëse do ti imagjinonim këto vija (track) të lidhura në vertikal,atëhër kjo struktur do ta bënte cilindrin.

Pjesa hardverikë dhe softverikë e kompjuterit shpesh punon dukë shfrytëzuar cilindrat.Kur të dhënat shënohen në disk në cilindër,do të jëtë e mundur një qasjë e plotë pa pasur nëvoj të bëhët levizja e kokave lexim\shkrim.Për arsye së levizja e kokave është e ngadalshme nëse krahasohet më rrotullimin (sjelljen) e diskut dhe nderrimin në mes kokave,cilindrave në mënyrë dukshëm më të madhe redukton kohën e qasjës në të dhëna.

Pasi që të bëhët formatizimi fizik i hard diskut rekuiza magnetike e shtresës së pjatës(pllater) dalngadal mund të shkatrrohët.Si pasoj,bëhët gjithmon më vështir për kokat lexim\shkrim të lexoj ose të shkruaj të dhënat nga sektoret e prekura të pjatës(pllater).Sektoret të cilat nuk mund të ruajn të dhëna quhen **bad**(keq) sektore.Fatmirsisht kualiteti i disqeve moderne janë ashtu që rrall mund të këtë bad sektore.Gjithashtu,kompjuteret mund të përcaktojnë kur sektori është i keq.Nëse kjo ndodhë,kompjuteri thjeshtë i bënë shenjë sektorit të keqë(kështu që nuk shfrytëzohët) dhe pastaj shfrytëzohët sektori alternative.

Formatimi logjik I diskut

Pasi të jëtë bërë formatimi fizik gjithashtu duhët të bëhët edhe formatimi logjik. Formatimi logjik bëhët dukë vendosur një fajll system në disk, dukë mundësuar sistemit operativ (DOS, WINDOËS, LINUXS) që ta shfrytëzojnë hapsirën disponuesë në disk për të ruajtur dhe rigjetur fajllat. Sistemet operative të ndryshme shfrytëzojnë fajllë sistemë të ndryshme, kështu që tipi i formatimit logjik që ju aplikoni varet nga sistemi operativ që ju planifikoni ta instaloni.

Formatimi i tërë diskut me një fajll system domosdo kufizon nr. dhe tipet e sistemeve operative për të instaluar në disk. Për fat, ka zgjidhje edhe për këtë problem. Para së të bëhët formatimi logjik i diskut, ai mund të ndahët në particione. Pastaj qdo partition mund të formohet më një fajll system të ndryshëm, dukë lejuar instalimin e shumë sistemeve operative. Duke e ndarë hard diskun në particione po ashtu mundësohet shfrytëzimi i hapsirës së diskut në mënyr më efikase. siq mund të shihet edhe në fig. 1.4

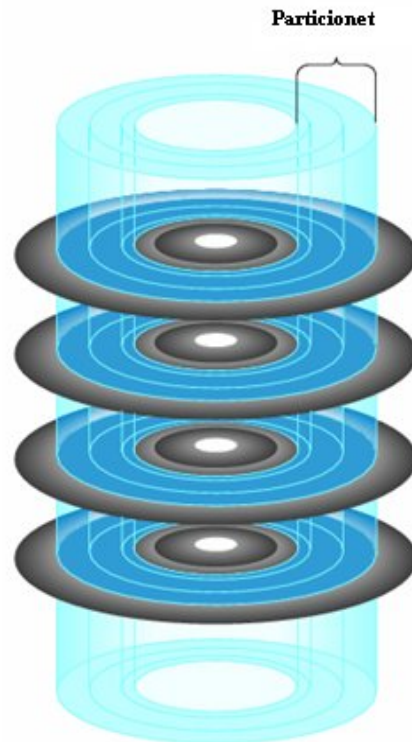

Fig1.4. Ndarja e hard diskut në particionë logjike

Njohja administrimit të diskut

Në vazhdim, do të njoftohemi rrethë koncepteve të administrimit të diskut. Për shembull, nëse kemi hapësirë të lirë në hard disk (diskun e ngurt), duhet ta ndajmë dhe ta formatizojmë atë, në mënyrë që ti ruajmë të dhënat në atë pjesë të diskut. Në vazhdim nëse kemi më shumë se sa një hard disk, qdo disk do të duhëj të ndahej dhe të formatizohet në atë mënyrë që të mund ti ruani të dhënat në të.

Detyrat në organizimin e Hard diskut

Nëse jeni dukë bërë organizimin e hapësirës së lirë të mbetur në hard disk ku është instaluar Windows 2000, Windows XP, ose bën rregullimin e një hard diskut të ri duhet ti keni parasysh disa rregulla. Para se ti bëni bartjen e të dhënave në hard diskun e ri, duhet ti përmbanin detyrave në përgaditje të diskut.

1. Inicializimi i diskut më një tip të ruajtjes. Inicializimi përcakton strukturën themelore të një hard disku.

Windowsi 2000 dhe XP përkrahë ruajtjen bazikë dhe ruajtjen dinamikë.

2. Krijimi i particionëve në një disk bazik ose krijimi i volumeve në një disk dinamik.

3. Formatimi i diskut. Pasi të krijohet një particion ose volum, duhet ta formatizoni atë më një fajll system specific-fajll system NTFS, FAT ose FAT 32.

Fajll sistemin që e keni zgjedhur ndikon në funksionin e diskut. Kjo përfshin së si kontrolloni përdorimin e qasjes në të dhëna, si është e ruajtjes dhe dhëna, kapacitetin e hard diskut, dhe cili sistem operativ mund të dominoj në qasjen e të dhënave në hard disk.

Para së të vendosim së si ti kryeni detyrat e organizimit të një të hard disku, duhet ti kuptojmë llojet e ruajtjes, llojet e particionit, dhe llojet e volumit në dispozicion në Windows 2000 dhe XP.

Lloji i ruajtjes

Windows 2000 dhe Windows XP, përkrahin dy lloje vijuesë të ruajtjes në disk, ruajtjen bazikë dhe ruajtjen dinamike. Një disk fizik duhet të jetë i ruajtjes bazik ose dinamik: nuk mund t'i shfrytëzoni dy llojet e ruajtjes në një disk. Megjithatë mund t'i shfrytëzoni dy llojet e ruajtjes në disk në një sistem multidisk (shumë-diskë).

Ruajtja bazike (basic storage)

Industria standarde tradicionale është ruajtja bazike (**basic storage**).Ajo urdheron ndarjen e hard diskut në particionë (si ne fig.2.1).Një particion është një pjesë e diskut e cila funksionon si njësi e ndarë fizikisht e ruajtjes.Windows 2000 dhe Windows XP njohin particionin primar dhe të zgjeruar.Disku që fillon më ruajtje bazikë quhet disk bazik (**basic disk**).Disku bazik mund të përmbaj :particionë primarë, particionë zgjeruara, dhe pjesët(**drives**) logjike.Disqet e reja që i shtohen kompjuteri që kanë Windows 2000 janë disqe bazike.

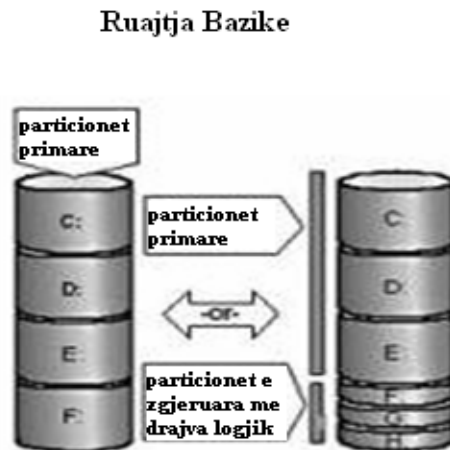

Fig2.1. ruajtja bazike

Pasi që ruajtja bazikë (**basic storage**) është industria standarde tradicionale,të gjitha vërzionet e Mikrosft Windowsit, MS -DOS, Windows NT, Windows 2000 dhe Windows XP përkrahin ruajtjen bazike (**basic storage**).

Ruajtja dinamikë (dynamic storage)

Vetëm Windows 2000 dhe Windows XP përkrahin ruajtjen dinamikë (**dynamic storage**),i cili është një standard që krijon një particion të vetëm që përfshin gjithë diskun. Disku që fillon më ruajtje dinamikë quhet disk dinamik (dynamic disk). Disku dinamik mund të ndahet në volume te cilat mund të përbëhen nga një pjesë oas shumë pjesë të një ose më shumë disqeve fizikë.Në diskun dinamik mund të krijohen volumë të thjeshta (**simple**),**spanned volumes**(volume gjithëpërfshirës),dhe **striped**

volume(volumet me shirita) si në fig 2.2. Disku dinamik bëhet duke bërë ngritjen(**upgrading**) e diskut bazik.

Ruajtja dinamikë nuk ka ndalesa nga ruajtja bazike. Për shembull, mund ta bëni ndryshimin e diskut dinamik pa e bërë ristartimin e Windows 2000, mirpo ndodhë që ndonjëher duhet të bëhet ristartimi I Windowsit.

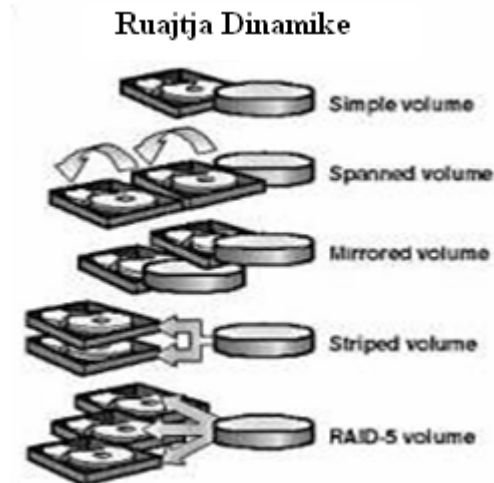

Fig.2.2.Ruajtja dinamike

Llojet e particioneve (basic disks)

Mund të bëhet ndarja e particionit bazik në: particionë primarë dhe particionë zgjeruara. Funkzioni i particionevë sikursë në aspektin fizik i ndanë njësitë për ruajtje. Kjo mundëson të bëjë ndarjen e informative të ndryshme, si p.sh. shenimet në një particionë dhe aplikacionevë tjera. Një disk bazik mund të përmbaj deri në kater particionë primare, ose tri particione primare dhe një të zgjeruar (extended), për një maximum prej kater particioneve. Vetëm një particion mund të jetë zgjeruar si në fig.2.3.

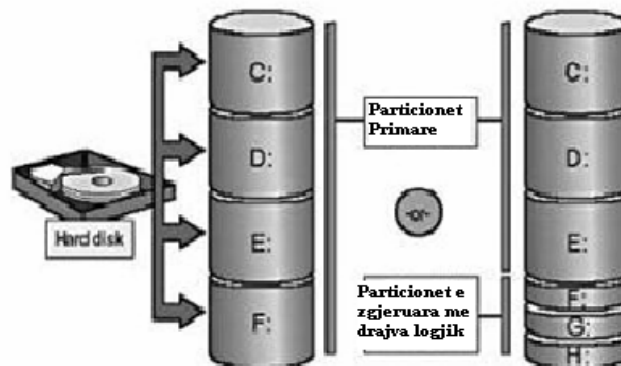

Fig.2.3.Llojet e partitionit

Partitionet primare

Nje partition primar mund të përmbaj një sistem operativ me vete me ndonje fajll të dhenash (p.sh. fajllat e programit ose fajllat e shfrytëzuesit).Para se sistemi operativ të jetë i vendosur,partitioni primarë duhet të jetë i formatizuar logjikisht më një fajll sistem të cili e përkrah sistemi operativ.

Nëse kini shumë partitionë primare në hard diskun e juaj,vetëm një partition primar mund të jetë i dukshëm dhe aktiv gjatë në një kohë. Partitioni aktiv është partitioni nga i cili një sistemi operativ fillon startimin e kompjuterit. Partitionet tjera aktive janë të fshehura, dhe ndalojnë të dhënat e tyre të jenë të qasura. Kështu që të dhënat në një partition primar mund të jenë të qasura veten nga një sistem operativ të vendosura në atë partition.

Nëse planifikoni të vendosni më shumë se një sisteme operative në hard diskun e juaj,siqë duket nevojitet krijimi i shumë partitionëve primare; shumë partitionë primare mund të jenë të startuara vetem nga një partition primar.

Partitionet e zgjeruara

Një partition i zgjeruar është para së gjithash një kuti më të cilën ju beni një ndarje tjetër fizike në hapsiren e diskut tuaj nga krijimi i një numri të pakufishem të particioneve logjike. Mund të krijoni një partition logjik deri sa partitioni i zgjeruar bënë ruajtjen e të dhënave.Pasi të jetë i krijuar, partitiono logjik duhet te jetë i formatizuar logjikisht,por secili mund të shfrytëzoj fajll sistem të ndryshme.

Një partition i zgjeruar është i krijuar nga hapsira e lirë. Mund të jetë vetëm nje partition i zgjeruar në një hard disk, kështu që të përfshihët e gjithë hapsira e lirë në partitionin e zgjeruar. Për dallim nga partitionët primarë,partitionet e zgjeruar nuk mund të formatohët. Partitionët e zgjeruara ndahën në segmente. Qdo segment është drive logjik. Ju mund ta caktoni një shkronjë si drajvit(**drive**) për qdo draiv logjik dhe ta formatizoni atë më fajll sistem.

Partitionet logjike

Partitionët logjikë mund të ekzistojnë vetem brënda një partitioni të zgjeruar dhe janë të caktuara(menduara) të përmbajnë vetëm fajllat e të dhënave dhe të sistemeve operative që mund të jenë procesë startues nga një partition logjik (OS|2, Linux, Windows NT).

Ilustrimi i treguar më poshte tregon një hard disk që përmban katër partitionë kryesorë : tri partitionë primare dhe një të zgjeruar. Partitioni i zgjeruar ka qënë i ndarë në dy partitionë logjikë.

Secili particion primarë është i formatizuar që të përmbajë fajll sisteme të ndryshme (FAT, NTFS dhe HPFS). Dy particione logjike kanë qenë të formatizuara që të shfrytëzojnë fajll sistemin FAT.

Mëqë Fig 2.4. Tregon të gjitha particionët në një anë të vetme të **platerit**.

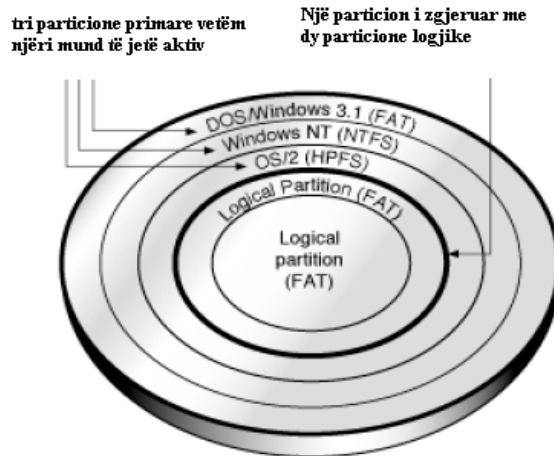

Fig.2.4.particionet e hard diskut

Llojet e volumit (disqet dinamike)

Ju mund të konvertoni disqe bazikë në ruajtjen dinamike dhe pastaj të krijoni volume të Windows 2000 dhe Windows XP. Shikoni së cili llojë i volumev është i përshtatshëm dhe i nevojitet për shfrytëzim të efektshëm në hapsirën e diskut dhe interpretimit.

****Volumi i thjedhë (simple volum)*** përmban hapsirë të diskut nga disku i vetëm dhe nuk është tolerant në gabime.

****Spanned volume*** përfshinë hapsirën e diskut nga disqët e shumëfishta (deri në 32). Windows 2000 dhe Windows XP shënon të dhënat në volumin spanned në diskutun e parë, duke kompletuar hapsirën dhe vazhdon në këtë mënyrë më gjdo disk i cili është i përfshir në volumin spanned. Spanned volume nuk është tolerant në gabime. Nëse ndonjë disk në spanned volum dështon, të gjitha shënimet në tërë volumin humbin.

****Volumet striped (volume me shirita)*** është kombinim i fushave të hapsirës së lirë nga hardisqët e shumta, deri në 32, në një volum logjik, në volum më shirita (striped volum). Nëse disku në volumin striped dështon, shënimet në tërë volumin humbin.

Shënim: Windows 2000 server produkti, siguron tolerancë në gabime në diskutun dinamik. ***Toleranca në gabime*** është mundësia që kompjuteri ose sistemi operativ të iu përgjigjet ngjarjeve katastrofike pa i humbur të dhënat. Windows 2000 profesional, nuk teleron gabime.

Krijimi i particioneve të shumefishta ose volumeve në një hard disk të vetëm mundëson që të dhënat të organizohen në mënyrë të efektshme për punët sikurse ruajtja e një kopje rezerv (**backing up**). Për shembull, particioni një e treta e hard diskut për sistemin operativ, një e treta për aplikacione dhe një e treta për të dhëna. Pastaj kur bëni back up të të dhënave mund të bëhen back up-i i tërë particioni në vend që të bëhet për një folder të posaqem.

Fajll sistemet (File System)

Të gjitha fajll sistemet janë përbërje e strukturave të domosdoshme për ruajtjen dhe menagjimin e të dhënave. Këto struktura në mënyrë tipike përfshijnë një sistem operativ me **regjister startues, direktoriumet** dhe fajllat.

Fajll sistemi përfshijnë tri funksione kryesore: 1) **Tracking allocated** dhe hapsirës e lirë; 2) Ruajtjen e direktoriumeve dhe emrat e fajllave; 3) **Tracking** ku qdo fajll është i ruajtur fizikisht në disk.

Fajll sistemet e ndryshme janë përdorura nga sistemet operative të ndryshme. Disa sisteme operative mund të njohin vetëm një fajll sistem, kurse disa sisteme operative mund të njohin më shumë. Disa prej fajll sistemeve më të përgjithshme janë:

- *FAT (File Allocation Table)
- *FAT 32 (File Allocation Table)
- *NTFS (New Technology File System)
- *HPFS (High Performance File System)
- *Net Ware File System
- *LINUX Ext2 dhe LINUX Swap

FAT

Fajll sistemi FAT përdoret nga DOS-i, Windows 3.x, dhe Windows 95 (në shumicën e instalimeve). Fajll sistemi FAT gjithë ashtu është i pranishëm edhe nga Windows 98\Me\NT\2000, dhe nga SO\2.

Fajll sistemi FAT karakterizohet me shfrytëzimin tabelës fajllë shpërndarës (FAT) dhe **clusterës**. FAT është zemra e fajll sistemit, për shkak të sigurisë, FAT është i dyfishuar për të mbrojtur të dhënat nga fshirja e rastësishme.

Clusterat janë njësit më të vogël e sistemit FAT për ruajtjen e të dhënave, një cluster përmban një numër të caktuar të sektorëve në disk. FAT-i gjithë ashtu regjistron se cilët kllusterë shfrytëzohen, dhe cilët janë të pashfrytëzuar, dhe se ku janë të vendosur fajllat permrendë të kllusterave (clusters).

Gjitha tiparët e Partition Magic mund të përdorën në participimin e diskut FAT. Fajll sistemi FAT përmban diskut më madhësi 2GB, dhe lejon max deri 65,525 clustera. Prandaj, qfarëdo që është madhësi e hard diskut ose particionit, numri i sektoreve në një klluster duhet të jetë më madhësi të mjaftueshme, ashtu që hapsira e mundëshme mund të përfshij deri 65,525 clustera. Sa më e madhe të jetë hapsira, po ashtu edhe madhësia e kllasterave duhet të jetë. Nëse nevojitet një partecipim i FAT më të madhë përdorim opcionin Resize Partitio Magic.

FAT 32

FAT32 është fajll sistem që mund të shfrytëzohet nga Windows 95 OEM servile Relase 2 (verizioni 4.00.950B), Windows 98, Windows Me, Windows 2000 dhe Windows XP. Megjithatë, DOS, Windows 3.x, Windows NT 3.51/4.0, verizionet e me hershme të Windows 95 dhe SO|2, nuk e njohin FAT 32 dhe nuk mund të startoj (boot) ose të shfrytëzoj fajlla në disk apo particion.

FAT32 është një permirsim i fajll sistemit FAT dhe është i bazuar në fajllat e 32 bitave të caktuar në tabelen hyrëse, më mirë se 16 bita në tabelen hyrëse të përdorur nga FAT sistemi. Si rezultat FAT32 përkrah diskut më të madhe ose madhësinë e particionit (deri 2 terabajt).

Fajll sistemi FAT32 përdor kllastera më të vogël se fajll sistemi FAT, ka regjistra startues (**boot records**), të dyfishtë dhe veqori të direktoriumit –root- që mund të jetë I qfard madhësi dhe mund të vendoset kudo në disk apo particion.

Në diskut ose particionin FAT32, mundë të shfrytëzoni të gjitha : Partition Magic, Boot Magic për veq Resize root është i pa nevojshëm për FAT32 etj.

NTFS

NTFS (New Technology File System) është i mundshëm vetëm nga Windows 98 NT\2000 dhe XP. NTFS nuk rekomandohet të përdoret në disqet që kanë më pakë se 400MB sepse shfrytëzon një hapsirë të madhe në strukturimin e sistemit.

Struktura qendrore e fajll sistemit NTFS është MFT (**Master File Table** –tabela e fajllave kryesor), NTFS në tabelen kryesore të fajllit mban kopjë të shumfishta të pjesve të veqanta për mbrojtje kundër korrupsionit opa humbjeve të të dhenave. Sikurse FAT dhe FAT32, NTFS përdorë cluster të ruan të dhenat të e fajllave, megjithatë madhësia e kllasterave nuk është e varur nga madhësia e diskut ose particionit. Madhësia e një kllasteri është 512 bajt, pa marrë parasyshë se një particion është 500 MB ose 5GB.

Operating System	Supported File System
MS-DOS	FAT
Windows 3.1	FAT
Windows 95	FAT
Windows 95 OSR2	FAT, FAT32
Windows 98	FAT, FAT32
Windows 2000	FAT32, NTFS
Windows XP	FAT32, NTFS

HPFS

HPFS(High Performance File System) është fajll sistem i preferuar për SO2 dhe gjithëashtu është i përkrahuar nga verzioni më i vjetër i Windows NT.

Net Ware File System

Nowell NetWare sistemi operativ përdor fajll sistemin NetWare, të cilët ishin të parashikuar veqanarisht për shfrytëzimin nga NetWare server.

Linux Ext2 dhe Linux Swap

Fajll sistemi Linux Ext2 dhe Linux Swap janë të përpunuar për sistemin operativ Linux. Fajll sistemi Linux Ext2 përkrah një disk më madhësi deri 4 terabajt.

Windows 2000 mbështet fajll sistemet si NTFS, FAT dhe FAT 32. Shfrytëzo NTFS-in kur kërkon që particioni të ketë nivel sigurie të fajllit dhe follderit, kompresion disku. Windows 2000, Windows XP dhe Windows NT mund të qasën të dhënat në një hard disk lokal i cili është i formatizuar si NTFS. Nëse planifikoni ta gradoni një server në një fushe kontrolluese, formatizo particionin e instaluar më NTFS.

FAT dhe FAT 32 lejojnë nga dhe në pajtueshmëri më sisteme tjera operative. Nëse doni të keni dy sisteme operative (dual boot), Windows 2000 dhe tjetër sistem operativ, formatizo sistemin më FAT ose FAT 32. FAT ose FAT 32 nuk ofrojnë shumë nga veqoritë që përkrah NTFS, për shembull, nivelin e sigurisë së fajllave. Prandaj shumicën e situatave, duhet ta formatizoni hard diskun me NTFS. E vetmja arsye për ta përdorur FAT dhe FAT 32 për startim të dyfishtë (dual-boot).

Nëse keni një volum që është i formatizuar në FAT ose FAT 32, Windows 2000 jepë komandën Convert që lejon ta konvertoni atë nga FAT ose FAT 32 në NTFS pa e ri

formatizu volumin.Për ta bër këtë shkruani komandën vijuesë në **Command Prompt Windows:**

```
Convert volume /FS :NTFS/V
```

Nëse doni ta konvertoni drajvin C nga FAT në NTFS duhë të shkruani komandën vijuesë:

```
Convert C:/FS:NTFS/V
```

Defragmentimi i Diskut

Kur Windows-i i ruan fajllat në disk,pjesët e fajllave mund të jenë të shpërndarë në lokacionë të ndryshme. Ky është shkakë i qasjes së ngadalshëm të këtyre fajllave. Qdo fajll përmban një ose më shumë kllastera-nganjëherë më mijëra. Në mënyrë ideale, sistemi operativ gjithmonë duhet të ruaj këta kllastera në të njëjtën fushë të diskut, për bërjen më të shpejtë të qasjes së fajllave. Mëgjithë, atë sistemi operativ duhet të ruaj kllasterat e një fajlli në vendë të ndryshme. Defragmentimi i zhvendos pjesët e shpërndara të fajllave kështu që fajlli të jetë i ruajtur si një bllok i pandërprerë.

Analizoni volumet para se ti defragmentoni ato. Pasi të analizoni një volum, një **dialog box** tregon përqindjen e fajllav të fragmentuar dhe follderave ne volume dhe rekomandimet në qoftë se nevojitet defragmentimi i volumit. Analizoni volumet rregullisht dhe defragmentoni ato vetën kur Defragmentimi i diskut e rekomandon atë.

Një volum duhet të këtë së paku 15% hapësirë të lirë për Defragmentimin e Diskut të plotësoj dhe përshtatë atë defragmentim. Defragmentimi i Diskut shfrytëzon këtë hapësirë si një ndarje të fushës për fragmented e fajllit. Nëse një volum ka më pakë së 15% hapësirë të lirë,Defragmentimi i Diskut do të defragmentoj atë vetëm pjesërisht. Ta rritëni hapësirën e lirë në një volum, fshini fajllat e pa nëvojshëm ose transferoni ata në tjetër disk.

Të hapeni Defragmentimin e Diskut, kliko **Start**,mandej **All Programs**, tani kliko **Accessories, System tools**,dhe kliko **Disk Defragmenter**, sin ë fig.

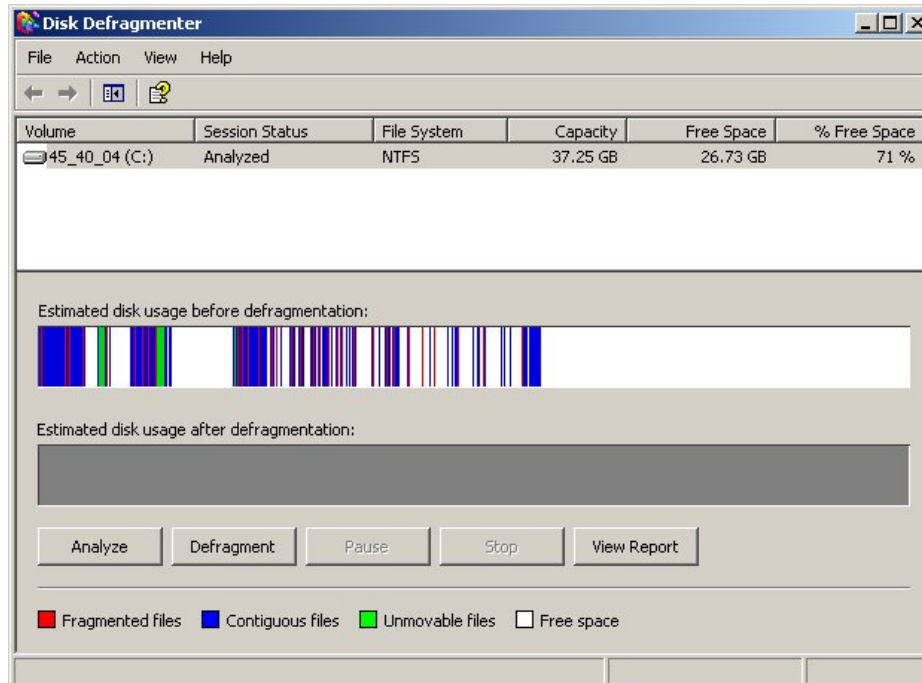
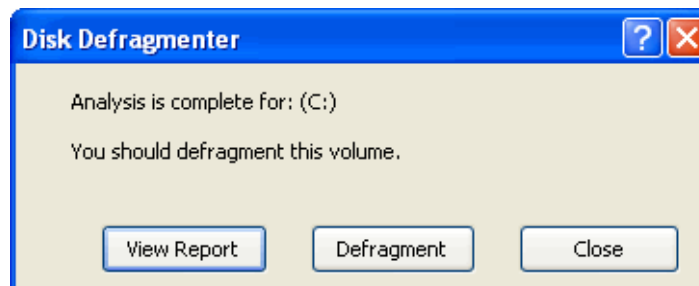
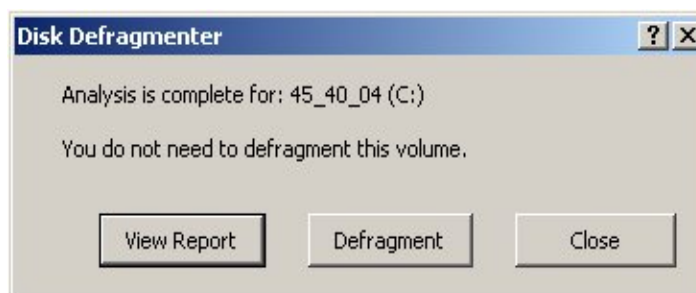

Fig.3. Defragmentimin e Diskut.

Kliko butonin **Analyze** që të përcaktoni nëse drajvit i nevojitet defragmentimi. Nëse pot ë kemi informacionë do tyë kemi sin ë fig a), nëse nuk nevojitën informacionë si në fig.b).

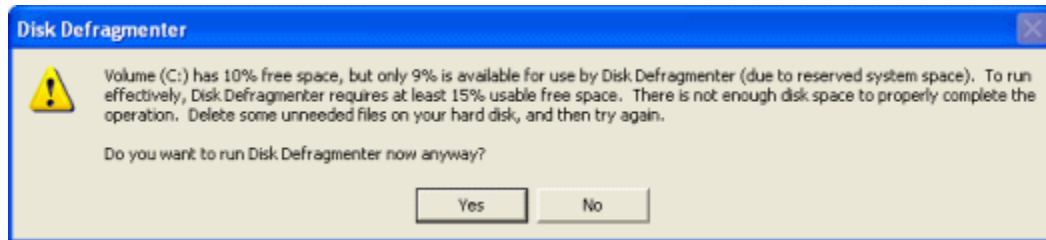

a). *defragmentimi është i nevojshëm.*

b). defragmentimi nuk është i nevojshëm.

Nëse kini më pakë së 15% të hapësirë së lirë në hard disk do të kini një mesazh si në fig.më poshtëmë.

PARTICION MAGJIK NË WINDOWSIN KRYESOR

Windowsi kryesor përfshinë listën në veprim më prerje të shkurtëra për pyetje (qasje) të përgjithshme dhe po ashtu shiqimin e përgjithshëm të një operacioni të rëndësishëm për secilin disk, dhe një listë të të particionëve të ni disku të zgjedhur.

Menya **Toolbar**(mjetet) lejon paraqitjen në krye të Windowsit, gjithë ashtu lejon qasjen e të gjitha pamjeve të Particioni Magjik. Toolbars ju jep një qasje të shpejtë në përdorimin e zgjedhjes së përgjithshme. Ju mund ta përdorni sistemin kryesor duke klikuar komandën në mënyrë e qytur **View**.

Mund të vereni së sistemi kryesor është i ndryshëm nëse e përdorim Particionin Magjik më ndihmën e diskut.

Disk Map (Harta e diskut)

Map Disk paraqet particionet përafersisht në një shkallë dhe gjithëashtu paraqet hapsirën e papercaktuar në particion. Ju gjithëashtu mund te paraqitni hard diskun në një shkallë duke klikuar në **View-Scale Disk Map**. Secili particion është reprezentuar nga një ngjyrë e ndryshme duke përfshirë fajll sistemet që janë përdorur. Nëse harddisku i zgjedhur përmban particionin logjik, particioni logjik paraqitet deri në ngritjen e particionit të zgjeruar. Secili particion e ka ngjyrën e kodit për ta ngritur fajll sistemin që është përdorur dhe hapsirën e përdorur apo të pa përdorur të particionit. Kufitë shënues mundësojnë krijimin, ndryshimin e madhësisë së particionit, ashtu që ju nuk doni ta bëni particionin primar në mënyrë të rastsishme.

Lista e particioneve

Lista e particioneve tregon informatat e më poshtme për secilin particion :drive letter (njësia e diskut), volum label, tipin e fajll sistemeve, madhësin, gjendjen, nëse particioni është primar apo particion logjik. Nëse particioni nuk ka label (emer) të volumit "**Local Disk**" paraqet Next në vendin drive letter për:

-Ylli (*) paraqitet në vendin e drive letter për:

-Particionin e fshehur

-Particionin e zgjeruar

-Particioni në fajll sistemin jot ë përkrahur nga sistemi operativ aktiv

-Hapsira e papercaktuar (hapsira bazikë jo e shënuar në një particion)

-**Statuesi (gjëndja)** e particionit mund të jetë :

-**Aktiv**: Particioni nga startimi i kompjuterit (**boocompjuter**).

-**Fshehja** : Particioni që nuk ka një drive letter. Particioni mund të fshehet nga sistemi operativ (i cili mund të fshehet të gjitha particionët përveq atë aktiv), ose ju mund ti fshehni particionët në një Particion Magjik. Në Windows 2000\XP professional, fshehen particionët të cilat janë të përhershme në drive letter.

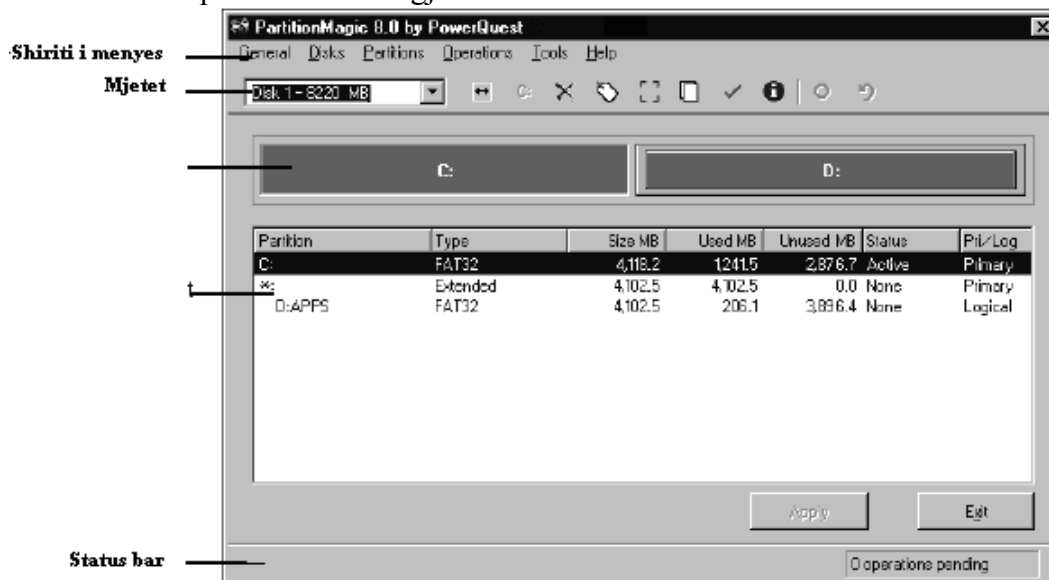
Disku kryesor më ndihmen e Windowsit

Sistemi kryesor paraqitet i ndryshëm kur ju ndjekni më ndihmën e diskut veprimët e Particionit Magjik nga Windowsi.

Shiriti i mënyes: mundëson qasjen në gjitha pamjet e Particioni Magjik. Bëhet i kujdesshëm që operacionët e mundshëm nga mënyra **Partition** kur ju drejtohen Particionit Magjik në Windows janë të mundshëm nën menyen **Operations** kur drejtohen më ndihmën e diskut.

Mjetët : duke përdorur këtë opcion mund të zgjidhni diskun më të cilin doni të punoni në atë disk.

Status bar : mundëson ngritjen e menyse operacionit, gjithëashtu përmban një përshkrim të shkurtër të opcionit bazik të zgjedhur.

Disa nga mundësit që ofron Particioni Magjik dhe tiparët e tijë do ti shohim në vazhdim:

-Manipulimi i particionit pa dëme: mund ta ngushtoni, zgjeroni apo levizni pa humbjen e të dhënave të tyreë.

-Krijimin e particionëve : mundëson krijimin e particionëve primare dhe të zgjëruar.

-Kopjimi i particionëve: mund të kopjoni një particion nga një hard disk në tjetrin.

-Shëndrrimin e fajll sistemin: nëse sistemi përkrah FAT 32, mund të konvertoni diskun e madhësisë së përshtatshme nga FAT 16 në FAT32 apo anasjelltas.

-Madhësia e kllasterave: Mund të ndryshoni madhësin e kllasteravë të një particioni ekzistues.

-Komplet Fajll sistemet: Përkrahet nga Fajll sistemet FAT, FAT32 NTFS, HPFS dhe LINUX EXT2.

-Përkrahjen e hard-diskut të madhë: Përkrahet nga drajve e harddiskut më të madhë se 20GB.

-Boot Menagjimi: Në Particionin Magjik është Boot Magjik, një mundësi që

lëjon shfrytëzoni lehtë ndryshimin nga një sistem operativ në tjetrin

PARTICIONI MAGJIK (PARTITON MAGIC)

Particion Magjik është një program i kompjuteri për hard disk. Programi ekzekutohet nga sistemi operativ Mikrosoft Windows ose nga një CD-ROM srartues(bootable) dhe mundeson krijimin dhe modifikimin e particioneve. Particionet ekzistuese mund të zmadhohen pa humbjen e të dhenavë.

Particion Magjiku ka aftësin e zmadhimi (**Resize**) të një NTFS ose FAT(16 ose 32) particionë dhe aftësin e kopjimit (**Copying**) dhe levizjen (**Move**) e particioneve duke përfshirë disqë tjera.

Gjithëashtu mundëson konvertimin (**Convert**) nga FAT 16 në FAT 32 dhe nga FAT(16 ose 32) në NTFS dhe anasjelltas.

Particioni Magjik e bënë hard diskun e juaj më të efektshëm dhe jepë siguri më të madhë për të dhënat e juaja. Në vazhdim, Particioni Magjik ofron një mori të opcionëve tjera. Për shembull, mund të kryni veprimët më particionë dhe ti shihni ndryshimet që do të bëhen para së të aplikohen në sistemin tuaj.

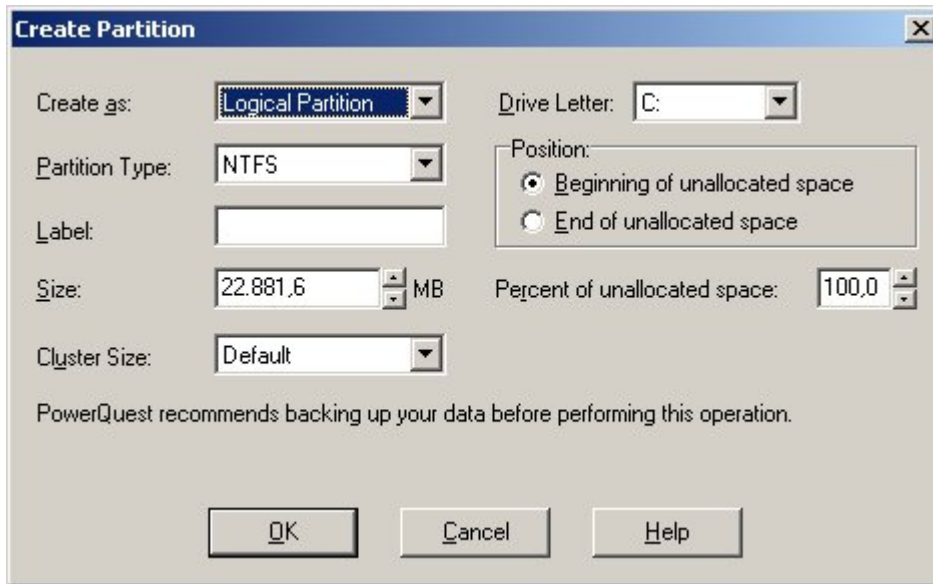
Fig.5.Particionin Magic

Krijimi i particionit

Që të krijohet ndonjë particion në disk duhet që të kemi hapësirë të mjaftueshme në disk. Operacioni krijimi(Create), lejon që të krijoni particionë primare,particionë të zgjeruara dhe particione logjikë.

- 1.Zgjedhim një bllok nga hapësira e pa caktuar.
- Nëse nuk ka hapësirë të pa caktuar(unlocated space), fshijmë osë zvogëlojmë një particion të krijohet hapësirë të pa caktuar.
- 2.Klikojmë **Partition** pastajë **Create**

Dialogu **Create Partition** duket

3.Nga lista **Create as** zgjidhet **Logicial Partition** ose **Primary Partition**

Krijimi i një particioni primar në Windows

Në një hard disk 20GB bashkë me një particion primar aktiv FAT 32(C:) vendosim Windows 98.

1.Ndryshimi i draver C:Zvoglon.Krijohët një hapsirë e pa përcaktuar,krijimi një particioni primar FAT nga Windows NT mund më qenë i instalua.

2.Ndryshimi i madhësisë drive C:zvoglon për GB.

Krijimi i një particioni primar në hapsirën e papërcaktuar përtorë të dhënat që vijojnë:

Partition Type :Zgjedhë FAT.

Label :Një tipë.

Size :1500.

3.shihni particionin e ri aktiv.

4.Ndërrimi i sistemit bëhet më **Apply**.

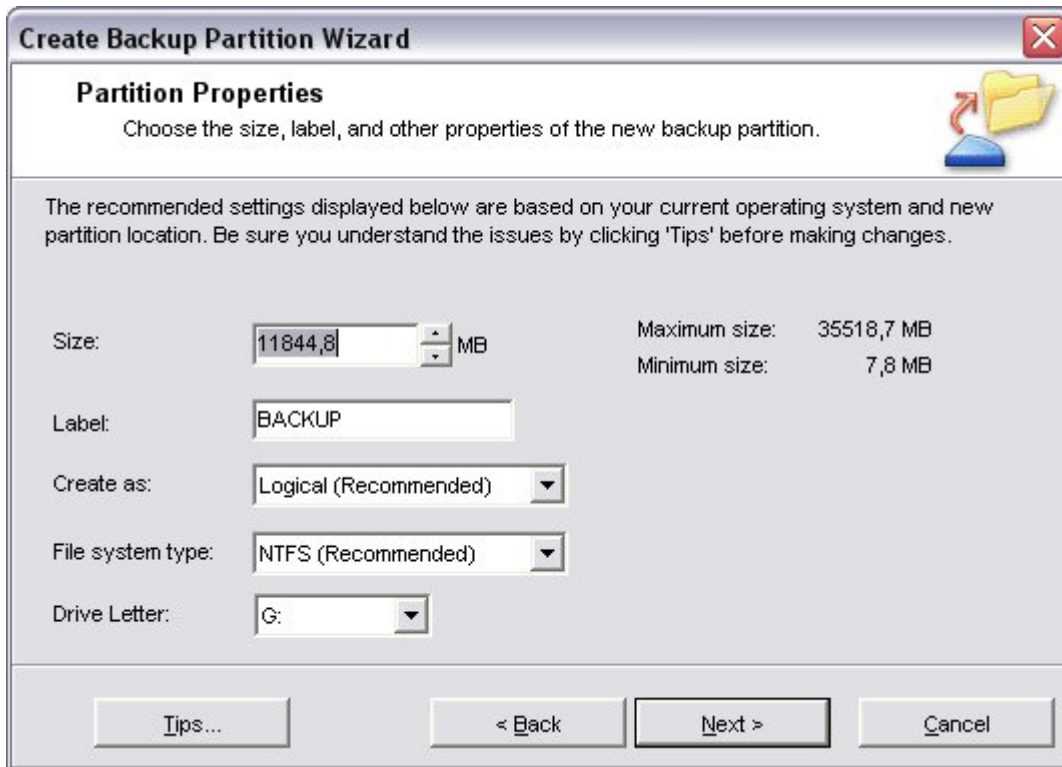
5.Ristartimi në kompjuter përdor diskun e parë të instaluar në Windows NT.

6.Komplet Windows NT instalon

Krijimi i particionit Backup Wizard

Ju mund ti ruani të dhënat e fajllit, ti kopjoni ato në një kushtë backup particion.Wizard mund të ndryshoj madhësinë e particionit i cili gjindet në hard disk.Si

shtesë nevojitet Particion Magjik 8.0 duke përfshier Power Quest dhe Data kepper.Data kepper rendit në background të dhenat e fajllit.Nëse ju zgjidheni fajllin e parë ose fshinë atë pa qellim atëher mund perdorim Data kepper në riradhitjen e fajllave.

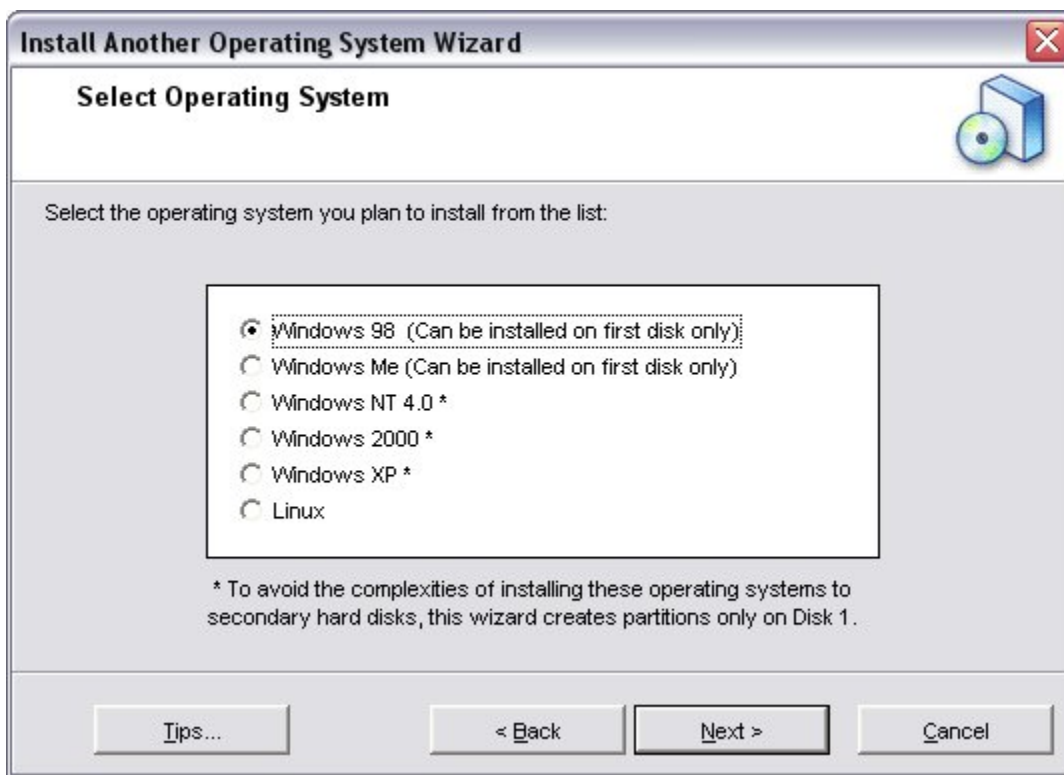
Instalimi i një sistemi të ri operativ

Nëse shumë sistemë operative, duhët ndjekur këto pika :

1. Nëse kemi instaluar Boot Magjik ai bënë.
2. Krijimi i Particionit Magjik ndihmon diskun.
3. Për krijimin e një particioni të ri aktiv ai cakton (nëse jeni dukë instaluar një particion primar Linux[Linux Ext2\Ext3] ai është i nevojshëm të vëndos particionin aktiv,mirpo ai është I pa nevojshëm të vëndosë particionin aktiv nëse në se pari kemi instaluar Linux në ni particion logjik në hard disk).Më shumë sisteme operative duhët më qenë të instaluara në particionin primar.
- 4.Mbyllja e gjitha programëve kthehet në kompjuter nëse përdorim instalimin e sistemit operativ më veprimin e disketës.

5. Instalimin e sistemit operativ, teknika e Poëer Ques përkrah bëjjen më ndihmën e instalimit të sistemit operativ. Këtu shihën të dhënat e katër sistemeve operative.
6. Nëse më parë keni pasur të instaluar Boot Magjik, mënyra e Partition Magic na ndihmon më pa në disk së qfarë particioni aktiv është I instaluar në Boot Magjik. Nëse nuk e kemi instaluar Boot Magjikun, mënyra e Particion Magjikut ndihmon diskun të shëhë së cilin nga katër particionët aktivë në sistemin operativ doni të instaloni në Boot Magjik.
7. Më instalimin e Boot Magjikut shtohët në sistemin opërativ trajta e Boot Magjikut, Pra atëher mund të zgjedhim sistemin operativ të dëshiruar në Boot.
8. **Reboot** dhe kompjuter.

Dialogu i **instalimit të sistemit operativ** duket

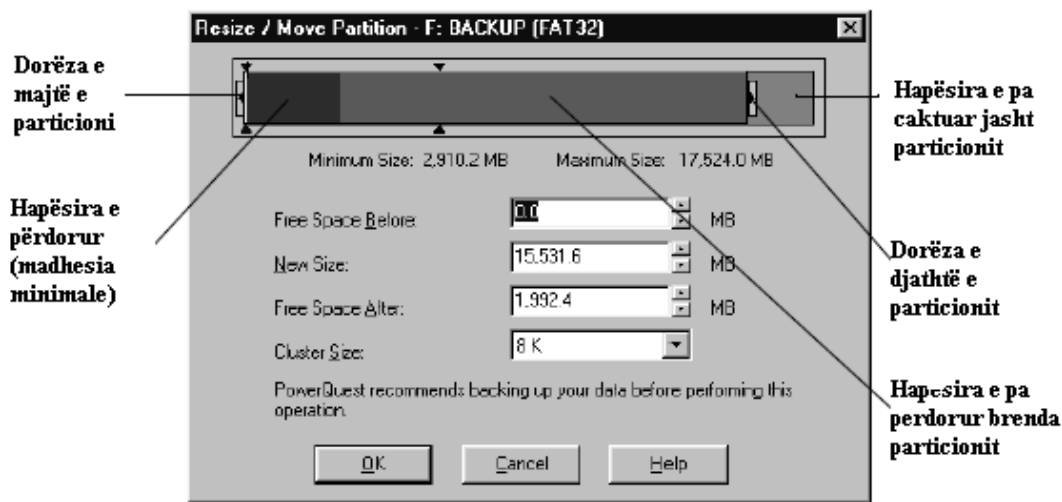

Ndryshimi i madhësisë dhe lëvizja e particionit

Mund ta ndryshoni madhësinë e një particioni ose ta lëvizni në një lokacion tjetër të një hard disku.

1. Zgjedhni particionin që doni ta zmadhoni\ të lëvizni.
2. Kliko **Partition –Resize\Move**
3. Para së të vendosët treguesi në dorzën e majët apo të djathët të particionit treguesi ndërron në < > dhe bëhët zmadhimi. Mirpo zmadhimi gjithëashtu mund të bëhët duke shtypur vlera të reja në: **Free Space Befor, New Size, dhe Free Space After.**
4. Kliko **OK**

Dialogu **Resize/Move Partition** duket

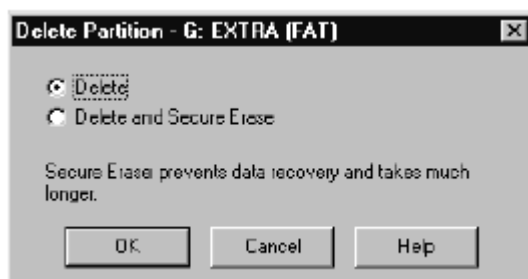

Fshirja e Particioneve

Operacioni **Delete** fshinë një particion, kështu që nuk mund të i qasem të dhënave të tij. Operacioni **Delete and Secure Erase** i prishë të dhënat në një particion nga mbishkrimi i të dhënave.

1. Zgjidhi particionin që doni ta fshimi.
Që të fshini një particion të zgjeruar, duhër së pari ti fshini të gjitha particionët logjikë brenda particionit të zgjeruar.
2. Kliko **Partition**, dhe **Delete**

Delete Partition duket

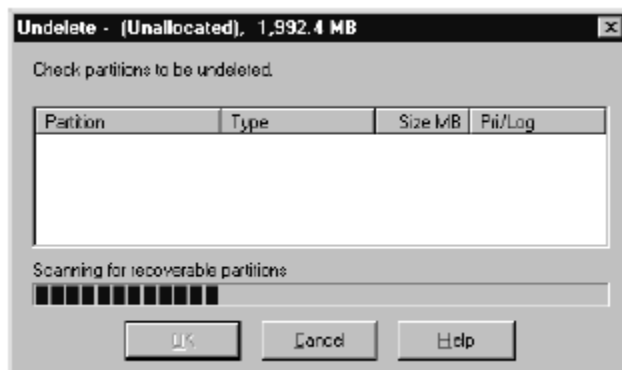
3. Kliko **Delete** ose **Delete and Secure Erase**.
4. Kliko **OK**.

Rikthimi i particioneve

Operacioni Undelete ri deponon particionët që kanë qenë të fshira në disk. Ju munë ta ktheni një particion si: FAT, FAT32, NTFS etj, nëse i keni fshier rastësisht si:

1. Zgjidhni hapsirën e papërcaktuar për ta kerkuar.
2. Kliko **Partition- Undelete**.

Dialogu **Undelete** dhe hapsira e zgjedhur e papërcaktuar kërkohet.

Gjitha particionët primare dhe logjike që mund të rikthehen janë të fshira në listën SCROLLABLE. Nëse nuk gjenden particionët në hapsirën e jolokalizuar paraqitet një mesazh duke paralajmruar se nuk mund të rikthehet particioni.

3. Kliko **OK**,

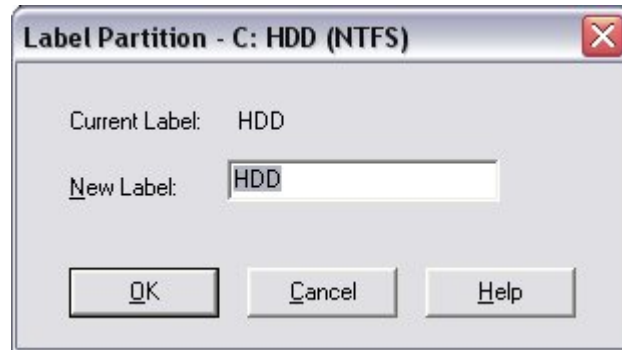
Ndërrimi i emrit të partitionit

Opcioni **Label** mundëson që ta bëni ndërrimin e emrit të partitionit.

1.Zgjidhi partitionin më label që doni ta ndërroni.

2.Kliko **Partition -Label**.

Dialogu **Label Partition** dukët.

3.Në **New Label**, kërkohet emir i ri.

4.Kliko **OK**.

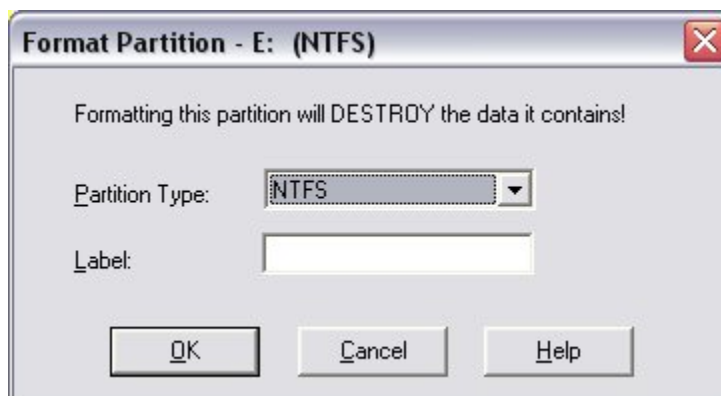
Formatizimi (formimi) Partitionit

Opcioni **FORMAT** formatizon një partition,dukë i shkatërruar të gjitha të dhënat e saja në process.Formatizimi na mundëson vëndosjën e një fajll sistemi në një partition.Particion Magjiku ka disa optionë që mundëson kthimin e një fajll sistemi në tjetrin pa e shtuar fajllin ekzekutuës në Partition.

1.Zgjidhni partitionin të cilin doni ta formatizoni.

2.Kliko **Partition – Format**

Dialogu **Format Partition** dukët

3. Nga **Partition Type** i futë në listë zgjedhjen e tipit të fajll sistemit.
4. Tipi i një labeli për një partition.
5. Kliko **OK**.

Kopjimi i paricioneve

Opcioni **Copy** mundëson të bëni një partition të dyfishët të sakët. Për a kopjuar një partition duhet të kemi hapësirë të papërcaktuar, e barabart ose më e madhë se partitioni që donim ta kopjojmë.

Arësya psë në mund donim ta kopjojmë një partition është:

*Për ta lëvizë shpejt një përmbajtje më të vogël të hard diskut në më të madhë, në një hard disk të ri.

*Për ta ndërrue radhitjen në partition.

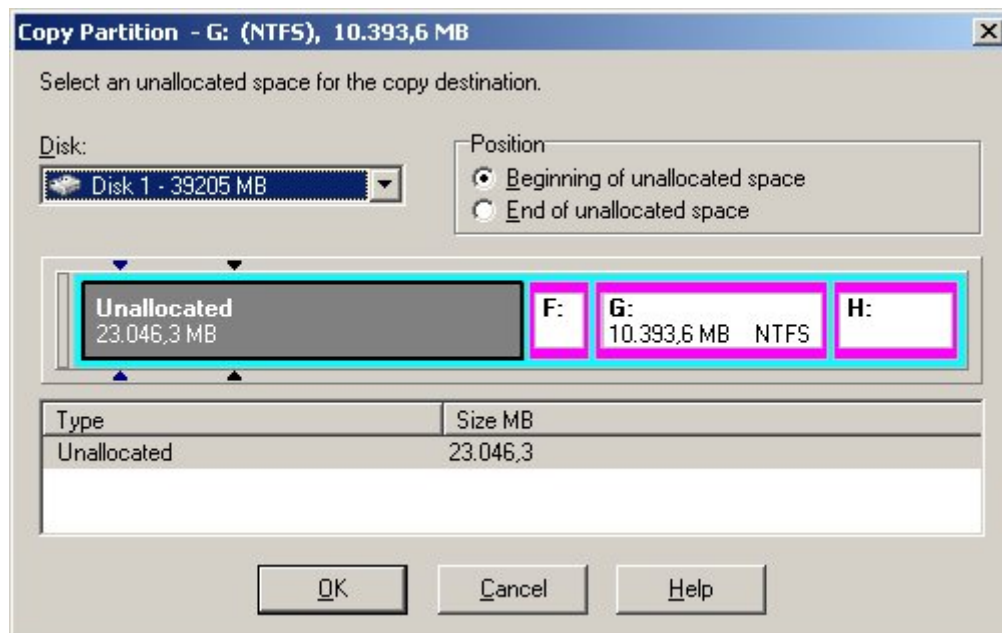
*Për ta kthyer mbrapa partitionin etj.

1. Zgjidhni partitionin që doni të kopjoni.

Komanda **Copy** paraqitet nëse nuk ka mjaftë hapësirë të papercaktuar në disk për partition.

2. kliko **Partition –Copy**.

Dialogu **Copy Partition** dukët

3. Nga lista e vendosur në disk, zgjidhni diskun ku doni të kopjoni partitionin.

- 4.Në listën e particionit,zgjidhni hapësirën e papercaktuar ku doni të kopjoni partcionin.
- 5.Kliko **OK**

Bashkimi i Particionëve (Mergin Partition)

Ju mund ti bashkoni dy particionë në një disk si: FAT,FAT32 ose NTFS, nëse janë të njëjta njëra më tjetër.Ju mund ti bashkoni particionin FAT me particionin FAT32 ose Particionin NTFS më një particion tjetër NTFS.Ndersa nuk mund ti bashkoni një particioin FAT,FAT 32 më një particion NTFS nëse nuk kanë madhësin e njëjtë të kllasterave.

Është mirë ti bashkoni particionët nëse keni arritur numrin maksimal të particionëve në disk, por nuk duhet fshirë një particion,vetëm nëse particioni është i zbrazet,atëher mund ta fshijmë particionin dhe ta rrisim particionin tjetër që përmban të dhëna, në vend të bashkimit të dy particionëve.

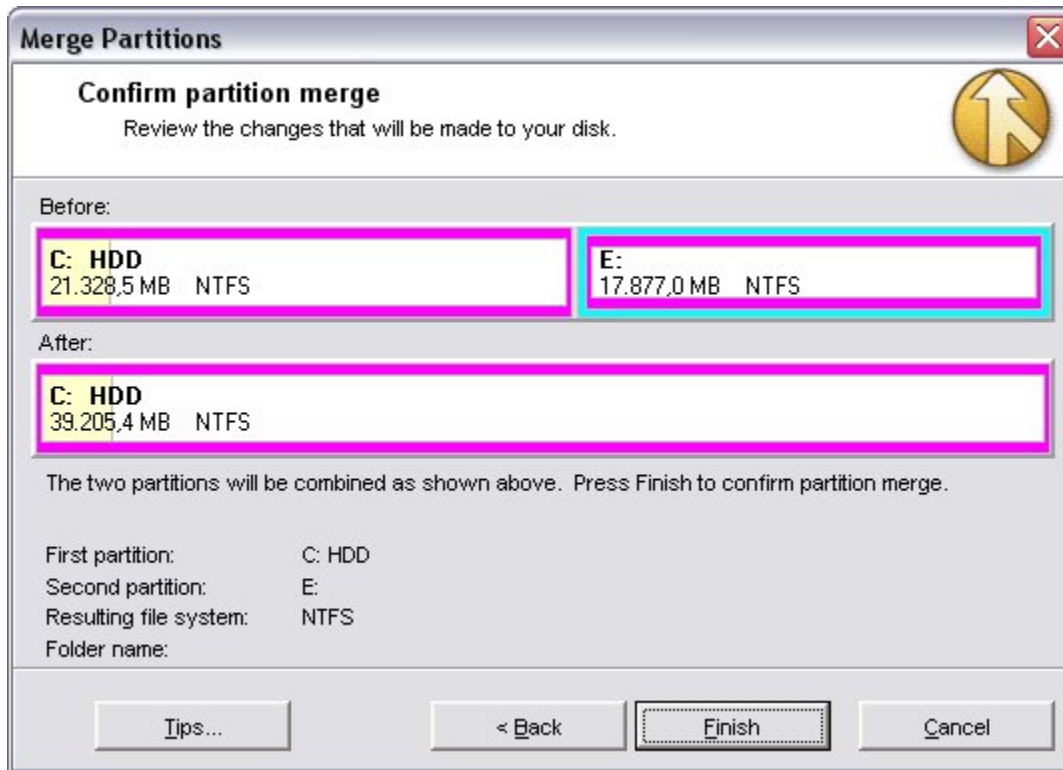
Bashkimi i particionëve mund të merrë kohë të gjatë(më orë), varesisht nga madhësia e particionit dhe shumën e të dhënave që a i përmbanë.

1.Zgjidhni njërin prej particionëve që doni ta bashkoni në particion tjetër.

(Nëse zgjidhni dy particionë NTFS ato mundën më qenë në version të tipit të njëjt dhe të kenë madhësin e njëjtë të kllastera..Për ta shiqë tipin e verzionit madhësin e kllasterav në një particion NTFS,klilo në të djathtë në particionin Map disk,zgjedhim **Properties**,pastaj,kliko në NTFS info tab).

2.Kliko **Partition – Merge**.

Dialogu **Merge Adjancet Partitions** duket

4. **Merge options**, kliko në particionit që doni ta bashkoni.

Përmbajtja e një particioni do të lëviz në ni folder deri në particionin tjetër

Mos bashkoni particionët që përmbajnë sisteme operative.

5. Kliko në një tipë të fajll sistemëe (FAT, FAT 32, ose NTFS), për particion që jeni dukë e formuar.

6. Kliko **OK**.

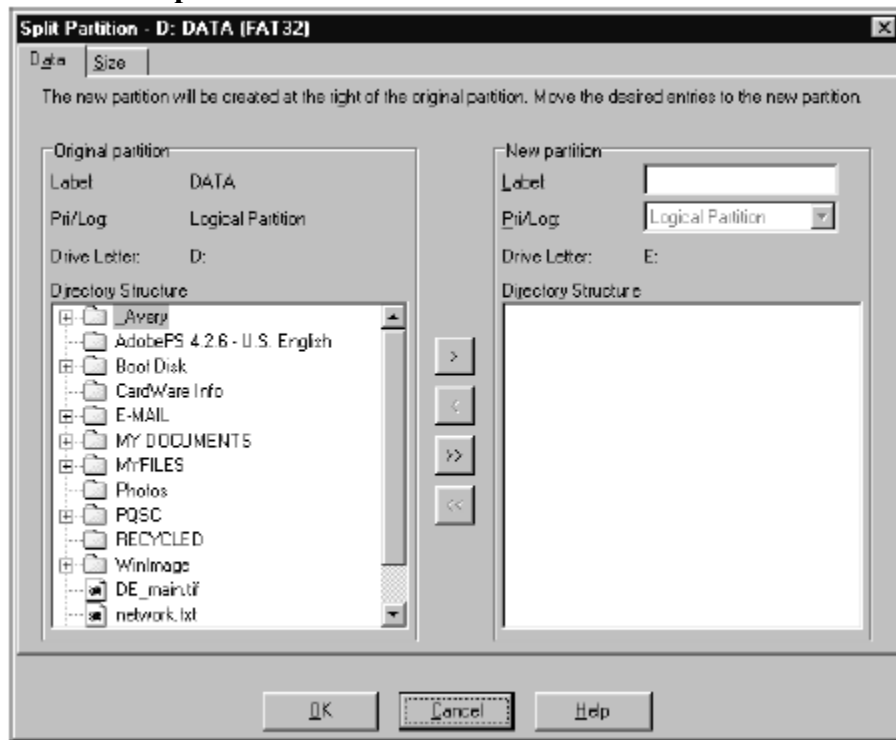
Coptimi i particionit

Përdorimi **Split**(coptim) ndanë një FAT, ose FAT 32 particion në dy particionë përkatse. Ju mundeni më perdore coptimin e një particioni nëse keni vedosur një particion të madhë më të dhena. Nëse kemi krijuar një particion të ri, dhe particioni i parë, këto dy particionë së bashku zanë gjithëasht shumicën e hapsirës së hard diskut të particionit parë. Për fajll sistemin particion nuk vlenë ndrrimi, për shembull, nëse coptojmë një fajll sistem FAT particion prej 2GB, particioni i majet dhe i djathet së bashku do të përdorin 2GB, dhe të dy kan më qenë FAT particion. Kur ju coptoni një particion, mund të zgjidheni fajlli opa follderin të cilin donë më perfshirë particionin e ri. Mund të përcaktoni emrin e particioni te ri, nëse është primar apo logjik, dhe përcaktoni madhesin e re për particion.

1. Zgjidheni particionin që doni ta coptoni.

Ju mund coptoni një particion edhe nëse është 100MB i madhë. Një FAT particion duhet të këtë së paku 5 % hapsirë paperdorur ose komanden Split dhe një FAT 32 particion duhet 10% hapsirë paperdorur në Split.

2.Kliko **Partition – Split.**

Nëse **Split** është i manget ne menu,ai është për arsye se jeni munduar ta coptoni një particion primar,qfar ju keni arritur më parë dhe max.i 4 particioneve primare(ose tri particioneve primare dhe një particioni zgjeruar) është i mundshme në një hard disk. Megjithatë ju mund të coptoni një particion logjik në një particion zgjeruar.

3.Kliko dhe **Data** tab.

Nga particioni i parë grup box,zgjidhim fajllin apo follderin të cilin doni të levizeni (ndryshoni) particionin e ri.

4.Kliko në të majet më shigjeten në qvendosje,zgjidheni fajllin apo follderin nga particioni i ri.

Operacioni **Split** është i parashikuar për ndryshimin e të dhenave të fajllit,e jo fajll sistemeve.Ju nuk mund levizeni(ndryshoni) follderin nga particioni i sistemit operativ (irregullt :C)në particionin e riveqse ato ONLY përfshinë të dhenat e fajllit.Nëse ju kopjoni një folder atëher është përdorur prej sistem operativ(si:për shembull, C:Dokument dhe vendos emrin/My Dokument).

5.Tipin e një emir për particionin e ri në **Label** tex box.

6.Zgjidheni tipin e një particioni për particion të ri nga lista Pri/Log.

Ju nuk mund perdoreni dhe coptoni operacione te konvertuara dhe particionin e parë nga primarë në logjik ose anasjelltas.

7.Kliko dhe **Size** tab.

8.Madhesia dhe particioni i ri.

Të dy particionet i pari dhe particioni i ri duhet me pasë së paku 40MB.Në një hard disk mbi 4GB i madhë,Particion Magjik dotë kene particionin më madhesi minimale mbi 47MB.

9.Kliko **OK.**

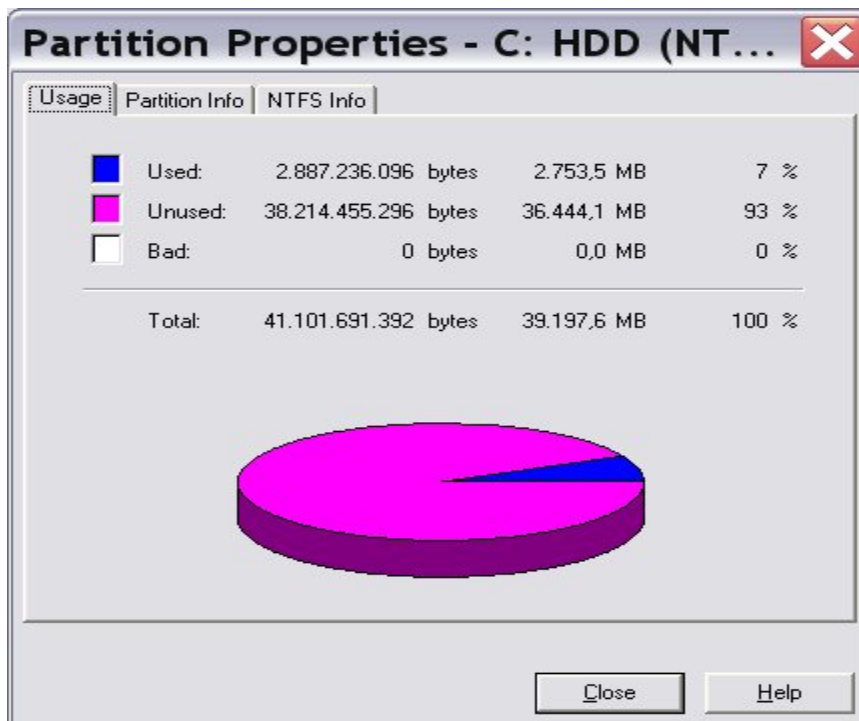
Për zgjerim,nëse dy particionë përdorin 2GB dhe ju perfshini 700MB të dhëna në particionin e (majet)parë dhe 300 MB të dhëna në particionin (e djatht) e ri,atëher duhet keni 1GB prej hapsires së lirë,dhe particioni parë do të merrë 700 MB prej hapsirës së paperdorur, dhe particioni I ri merrë 300 MBprej hapsires së paperdorur.

Marrja e informative rrethë particionit

Opcioni Properties tregon informatat rrethë gjendjes dhe strukturës për një particion të zgjedhur.

- 1.Zgjidheni particionin që doni informata rrethë tij.
- 2.Kliko **Partition –Properties**.
- 3.Kliko **Clos** kur të dhënat e analizuara jenë kryer.

Dialogu **Partition Properties** dukët

Usage(Përdorimi)

Faqja Usage është në dispozicion për katër fajll sistemet si :FAT, FAT32,NTFS, Ext2 dhe Ext3. Kjo faqe tregon ndjekjën e të dhënave në byte, mega byte dhe në një përqindje.

-**Used** – hapësira e përdorur e një particioni.

-**Unused** – hapësira e papërdorur e një particioni.

-**Bad** – hapësira e një particioni të keq(bad).

-**Total** –hapësira e një particioni të plotë(shuma e përdorur, pa përdorur dhe hapësira e keqe).

Vendosja e particionit aktiv

Për ta vëndos një operacion aktiv, duhët ta beni një particion në particion aktiv(particioni që është i vendosur në boots kompjuter).

Në hard disk vëtem një particion për një kohë mund të jëtë aktiv, particioni do të duhët të jëtë në diskun e parë, dhe ai duhët të përmbaj një sistem operativ.

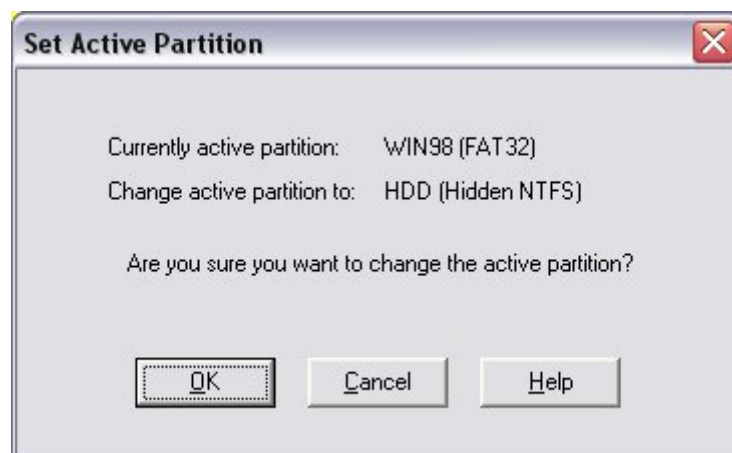
Kompjuteri i juaj boots, shfleton tabelën e particionëve të diskut të parë, për të ditur së cili particion është aktiv dhë vendos nga ato particionë në boots.Nëse doni ta instaloni një sistem operativ në një particion, particioni duhet të jëtë aktiv.

Particion Magjik fshehë particionët primare si:FAT, FAT 32,NTFS,fshehja e particionëve primare e bënë më lehtë atë për të instaluar më shumë sisteme operativë dhe zgjedhe një particion qe donë të jetë aktiv.p.sh.nëse keni Windows 2000 dhe doni ta instaloni Windows XP në ni particion të ndarë, ju mund të bëni particionin Windows 2000 më të vogël, dhë krijoni një particion primar tjetër që ta vëndosni atë si particion aktiv, pastaj e vendosni më instalimin e CD Windows XP.

1.Zgjidhni particionin që doni të jëtë aktiv.

2.Kliko **Partition – Advanced –Set Active**.

Dialogu i **Set Active Partition** dukët.

3.Kliko **OK**.

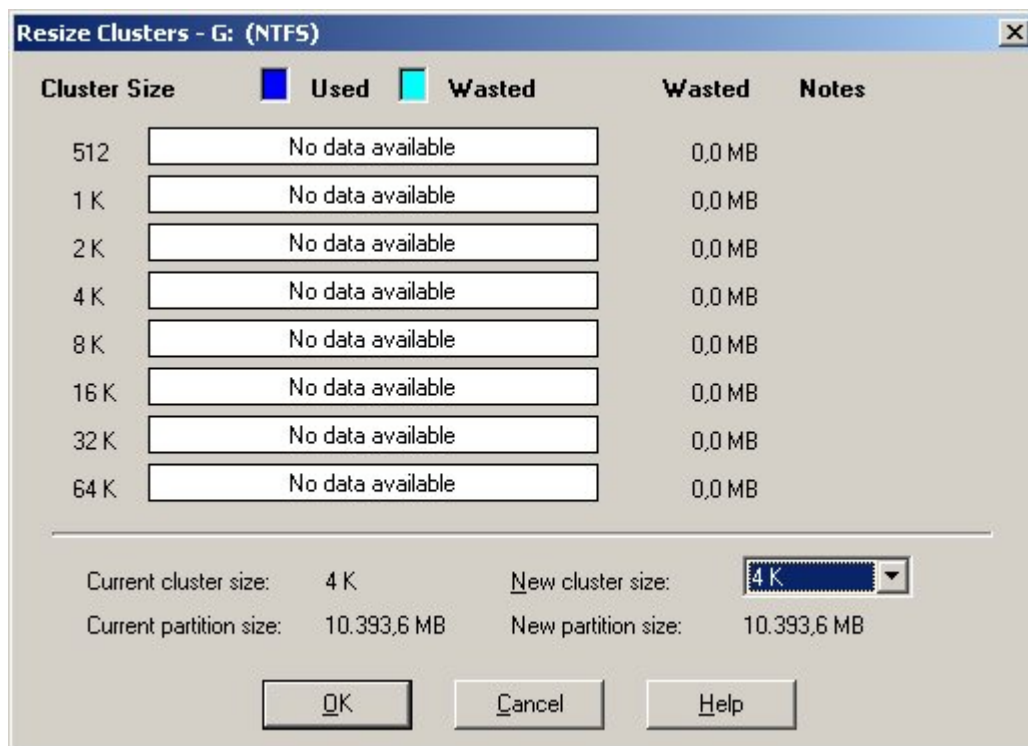
Ndryshimi i madhësisë së kllusterave

Resize Clusters ju mundëson që ta ndërroni madhësinë e Clusterave në particionë (FAT, Fat 32,NTFS).Madhësia e Clusterave të redukuar mund të ju ndihmojë të mbuloni hapësirën e humbur në hard disk.

Gjithë fajllat e përdorur janë të radhitur në lokacionin të quajtur Clusters.Sëcili fajllë i një particioni është i lokalizuar në një Clusters.Madhësia e një particioni përcakton madhësinë e një Clusteri.

1. Zgjidhni particionin të cilin doni të ndryshoni madhësinë e Clusterit.
2. Kliko **Partition – Advanced – Resize Clusters**.

Dialogu i **Rezize Clusters** dukët

3.Dukë përdorur të dhënat nga dialogu,vendosim së cilën madhësi të clusterav dotë përdorim dhe zgjidhim atë nga **New Clusters size** në listën e vendosur.

Zgjidhja e madhësisë së një clusteri më të vogël mund të ndryshoj madhësinë e particionit të vogël,duke krijuar një hapësirë të papërcaktuar për të kriju një particion të ri.

4.Kliko **OK**.

Procedura për konvertimin e particioneve

Ju mund konvertaoni dhë ndjekni fajll sistemet në format:

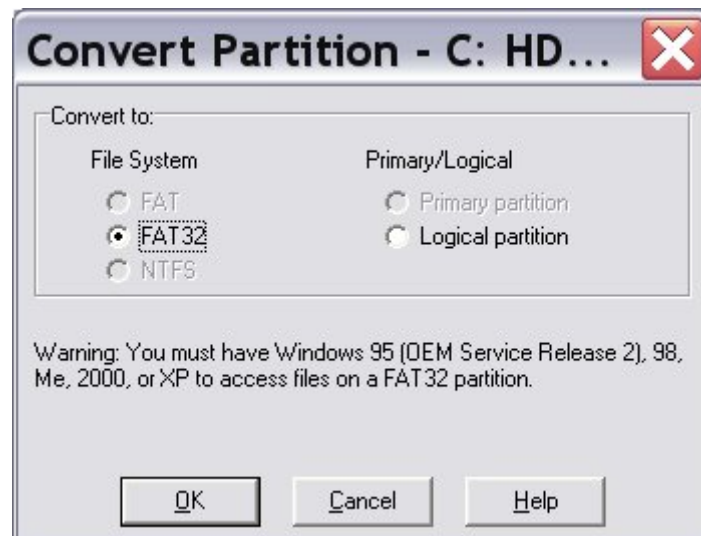
- FAT particioni në FAT 32
- FAT particioni në NTFS (Windows NT/2000/XP)
- FAT 32 particioni në FAT
- FAT 32 particioni në NTFS (Windaows 2000/XP)
- NTFS particioni në FAT
- NTFS particioni në FAT 32

Ju gjithë ashtu mund të konvertoni particionin primar në logjik dhe particionin logjik në primar.

Konvertimi i bazes në forma leviz nga (1-5).Megjithat,për secilin tip të fajll sistemit,duhet specifikuar rreth të dhenave të juaja para së të filloni cilin do konvertim.Në kete rast ju mund të shiheni listen kryesore në ketë pjesë para ndryshimit të plotë të procedures.

- 1.Zgjidhjeni particionin të cilin doni ta konvertoni.
- 2.Kliko **Partition – Convert**.

Dialogu **Convert Partition** dukët

3.Nënë **Convert to**,ndryshoni fajll sistemin në të cilin doni të konvertoni particionin. Formatizimi I fajll sistemit është i varur nga konvertimi i particionit tuaj, disa opsione mund të dukën në vazhdim.

- 4.Kliko **OK**.

Konvertimi FAT partitionit ne FAT 32

Konvertimi i partitionit FAT 32, bëhet nese keni një partition më te vogel në disk,së sa hapsira e partitionit FAT.

Ju duhet të keni Windows 95OEM **Service**(sherbim) **Release**(shkarkim),Windows 98,Windows 2000 ose Windows XP në hyrje të fajllit në një FAT partitioni.Madhesia minimale e rekomanduar për një FAT 32 partition është 256 MB.

Konvertimi FAT partitionit ne NTFS

Ky konvertim është i mundëshem vetem nën Windowsin NT,Windows 2000 dhe Windows XP.

Konvertimi i partitionit FAT në NTFS fillon në sherbimin Mikrossoft Convert në një konvertim FAT partition në NTFS. NTFS është i mundeshem vetem nga Windows NT/2000/XP;atëher,te ky partition të dhenat nuk janë të mundshme nese ju startoni nga DOS,Windows 9x ose, Windows Me.

Duke klikuar OK,nese ju keni opcionin PEDING dhe Windows NT mund të kyqë partitionin,fajll sistemi FAT është konvertuar.Nëse keni operacioni PEDING,se pari ju duhet bëni **Apply** para konvertimit nga FAT në NTFS.Pastaj, Kliko OK në Apply dhe Changes(nderron) dhë vazhdon mbrenda konvertimi.

Konvertimi FAT 32 partition në FAT

Komplet ky konvertim, i partitionit duhet me pasë 800MB hapsirë të paperdorur,për arsye se fajll sistemi FAT percakton hapsiren në diskpër fajllat e stuar (radhitur).Partitioni duhet të këtë për afersisht 1.7GB të dhena sepse partitioni FAT me i vogel është i kufizuar në 2GB.Nëse komanda është vënë në dialog,ju duhe fshirë një pjesë të dhena që ju mundesojnë konvertimin.Nëse opioni i menyes FAT është vënë,partitioni FAT 32 përmban të dhena mbi 2GB.

Konvertimi FAT 32 partition në NTFS

Ky konvertim është i mundëshem vetem nga Windows 2000 dhe Windows XP.Konvertimi i operacionit FAT 32 në NTFS fillon në sherbimin Microsoft Convert në një konvertim FAT 32 partition në NTFS.Ju duhet keni windoës 2000/XP të ky konvertim.Një partition NTFS nuk do të jetë i mundshëm nese startoni me DOS,Windows 9x ose Windows Me.

Kliko **OK** në **Apply** dhe **Changes**.

Konvertimi NTFS particion në FAT ose FAT 32

Konvertimi i një particioni NTFS në FAT lejon më paë gjendjen prej particioni nga DOS ose Windows 9x/Me/2000/XP.

Konvertimi I një particioni NTFS në FAT 32 lejon juve më paë gjendjen prej particionit nga Windows 95b/98/Me/2000/XP, megjithat, një particion Fat 32 është i ndaluar në Windows 95a dhe Windows NT.

Kufizimi i një konvertimi NTFS particion në FAT ose FAT 32

NTFS është një levizjë e dalluar e fajll sistemit nga FAT dhe FAT 32. prandaj veqorit e NTFS përdoren ne particion, të dhenate tipit, dhe madhësia e particionit (mundet të jet e lejuar ose nuk mund behet konvertimi komplet).

Fajll sistemi gjatë konvertimit është i pa lejuar për madhesinë e particionit tanishem, Një FAT 32 particion duhet të këtë madhesi mbi 256MB, dhe një particion FAT duhe të jetë më i vogel së 2GB.

Të filluarit e Boot Magjik

Power Quest dhe Boot Magjik janë një paisje e fuqishmë e diskut –menagjues që ndihmojnë të ndjekin shumë sisteme operative ose një sistem të vetem PC. Sa hëre që startoni ose ristartoni në kompjuter Boot Magjik prezanton një listë të sistemeve operative që ju mund të startoni (boot). Konfiguracioni I programit mundeson të zgjidheni shpej sistemin operativ që doni të paraqiteni në **Boot Magic menu** dhe ju mundeson të vendoseni opcionë të ndryshme sa herë startoni (boot). Më Boot Magjik lehtë mund filloni me sistemin operativ, dukë përdorur sistemin operativ më të përshtatshem i cili ju nevojitet më shumë.

Sistemi i nevojshëm i Boot Magic

Në tabelen më poshtë paraqitet lista minimale dhe rekomandimi i sistemit nevojshëm për instalimin dhe perdorimi Boot Magjikut.

<u>Hardware/Software</u>	<u>Requerment (nevojshëm)</u>
Procesor	Pentium
RAM	32MB për Windows 9x\Me; 128MB për Windows NT 4.0\2000\XP.
Hapsira e lirë e Hard diskut	10MB
Drive (njesia) CD-ROM	Q'fardo shpejtesie
Drive disketa 3.5-inxh	Drive disketa 3.5-inxh
Sistemi operativ	Windows 95\98\Me\NT 4.0\2000 dhe XP.
Monitor	SVGA

Poiting(pika)Device(mjet)

Mikrosofti I pajtueshëm mauesit.

Përkrahjet e sistemit operativ

Boot Magjik mund të startoj dukë ndjekur konfiguracionin e sistemit operativ më poshtë:

-Windows 98	-Windows 2000
-Windows 95	-Windows 2000
-Windows Me	-PC-DOS 6.1
-Windows NT 4.0	-Hapje për DOS ose me vonshëm
-Windows NT 3.51	-Linux
-Windows 3.x(duhet te instalohet DOS 5 ose më vonshem)	-Be OS
-MS-DOS 5.0ose më i vonë	-Verzion tjetër të DOS-it

Instalimi i Boot Magjikut

Ju mund të instaloni Boot Magjikun nga Windows 95, Windows 98, Windows Me, Windows NT 4.0, Windows 2000 profesional dhe Windows XP.

1. Shtojmë **CD:Particion Magjikut në CD drive**(një njesi CD juaj).

2. Kliko **Boot Magic** nga **Partition Magic setup**(vendos) në ekran, pastaj kliko **Instal** dhe fillon instalimi i programit Boot Magjikut.

3. Përcillim në ekran instruksionin të instalimit Boot Magjikut. Boot Magjik mund të instalohet në ndonjë FAT ose FAT 32 particion (primar ose logjik).

4. Pas instalimit komplet, kliko **Back-Exit** për ta mbyllë ekranin **setup**. Pas instalimit, Boot Magjik starton nëpër mes sistemit hard-diskut, duke shiquar në emrat (label) e particionit dhe duke bashkangjitur informatat rrethë secilit sistem operativ të instaluar.

Derisa Boot Magjik e përcakton sistemin operativ, ai gjithë ashtu mund të ketë disa particione sistemeve operative ;për shembull, nëse keni të dhëna për një particion primar NTFS në diskun e parë, Boot Magjik mund ta përcaktoj atë si Eëndoes NT. Gjithëashtu, të dhënat e një particioni primar FAT ose FAT 32 mund të përcaktohen edhe MS-DOS ose Eëndoes 95\98. Gjithëashtu, mund të zgjedheni, të shtoni ose ndryshoni në seksion të sistemit operativ, duke modifikuar emrat e sistemeve operative dhe ikonat për identifikim më të lehtë, shtohet pasëordi, vendoset një startim i ri. Pasi të beni ndryshimet, kliko **Save/Exit**. Herën tjetër në kompjuter paraqitet ristartimi Boot Magic menu. Për të startuar më një sistem operativ, zgjidheni përmbajtjen në menu nga **Boot Magic menu**.

Instalimi i Boot Magic në një sistem NTFS

Boot Magic duhet të ndjeket nga FAT ose FAT 32 particioni. Nëse jeni duke ndjekur Windows NT-baze në sistemin operativ, atëherë mund të keni vetëm NTFS particion në hard disk. Për të përdorur Boot Magic në një sistem NTFS, duhet krijuar një FAT (ose FAT32) particion, instaloni Boot Magic në të, dhe konfiguracionin e Boot Magic ashtu që ai nuk fshehë particionin.

Hapat më poshtë tregojnë procesin.

1. Fillon (**start**) Partition Magic.

2. Kliko – djathët, në particionin primar NTFS, pastaj kliko **Resize/Move**.

3. Në **Free Space Before** (hapsira e lirë para) fushe, tipi 50.

4. Më krijimin e particionit të ripsaë NTFS particion, hynë (**enter**) madhesia në **Free Space After** (hapsira e lirë pas fushe).

Particion Boot Magic duhet starton në kufi nën 8GB prej hard diskut dhe duhet së paku të jenë 32MB i madhë.

5. Kliko **OK**.

6. Kliko – djathët, në hapsira e re papercaktuar, pastaj kliko Create (krijo).

7. Nga lista e qujtur **Create As**, kliko **Primary Partition**.

Në një hard disk mund të kemi vetëm kater particione primare. Nëse hard disku edhe më parë përmban kater particione primare, ju duhet fshirë një prej particioneve primare që ekziston ose të ndrronim atë më një particion logjik, para se të krijoni një particion primar FAT për Boot Magic.

8. Nga lista **Partition Type**, zgjedhim FAT.

9. Nën **Label**, shtypni një emer për particionin (siq është Boot Magic).

10. Kliko **OK**.

11. Verifiko statusin e particionit të ri FAT nës nuk është **NONE**, nëse statusi i FAT particioni është i “fshehur” vendosim statusin në jo.

12. Kliko **General –Apply Changes** (ndryshimi i përgjithshëm i kerkuar).

13. Kliko po (**Yes**) për të konfirmuar se ju doni të kerkoni ndryshimet.

14. **Instalo Boot Magic**, pastaj **Before Rebooting** (para ristartimit).

Konfiguracioni i Boot Magjikut

Programi i konfiguracionit Boot Magjik përkrahë dy verzionë : një për DOS dhe një për Windows. Të dy verzionët kanë sipërfaqë të njëjtë dhe ofrojnë funksione të njëjta.

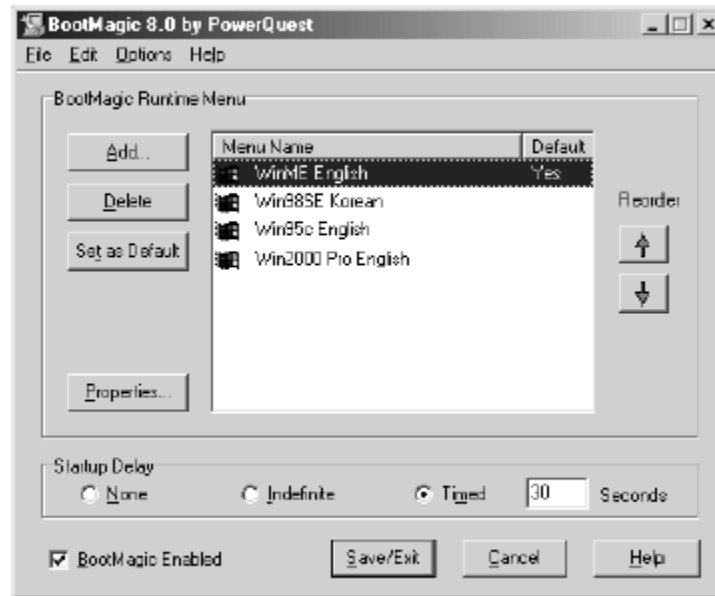
Konfiguracioni i programit Boot Magjik mund programohet në mënyrë fizikë për secilin pike të më poshtëm :

*Në Windows, zgjidheni **Start- Programs –Power Quest Boot Magic 8.0 –Boot Magic Configuration**.

*Në DOS, ndjek drive : \BTMAGIC. PQICONFIG.BAT.

*Në ekranin kryesor Particion Magjikut, kliko **Tools – Boot Magic Configuration.**

*Ju mund të ndjekeni verzionin e DOS-it në konfiguracionin e programit Boot Magjik nga CD Particionit Magjik nëse kompjuteri mund startoj nga një CD. Kur ndjekni konfiguracionin e programit, **Boot Magjik i Windowsit Main** dukët si në fig.

Nga ky Windows, mund të vendoseni paswordin për konfiguracionin e programit në Boot Magic Menu ose përmbajtjen specifike menu, shtoni ose ndryshoni në sistemin operativ të Boot Magic Menu ;modifikoni pamjen e një sistem operativ Boot Magic; vendos sistemin operativ që mungon ose fshieni Boot Magjikun.

Konfiguracioni Boot Magic për të punuar në një sistem NTFS

- 1.Nga Tools(shiriti) konfiguracioni i Boot Magic menu, kliko **Options –Advanced Partition Hiding.**
- 2.Në Boot Magic **Runtime menu**(koha e perkujdesshme në Boot Magic),kontrollon që sistemi operativ I Eëndoesit është I ndrikuar në listen e mundshmë të sistemit operativ.
- 3.Kliko **Proprties.**
- 4.Kliko **Visible Partition** tab.
- 5.Vendosim një shenjë në katrorin kontrollues **Override Default Selection.**
- 6.Vendos një shenjë në katrorin e kontrolluar pran FAT particionit ku Boot Magic është i instaluar.
- 7.Kliko **OK.**
- 8.Kliko **Save/Exit.**
- 9.Ristarto kompjuterin për ti **Apply** dhe ndryshu.Dhe mund të perdorim Boot Magic në NTFS.

Vendosja e passwordit në Boot Magic

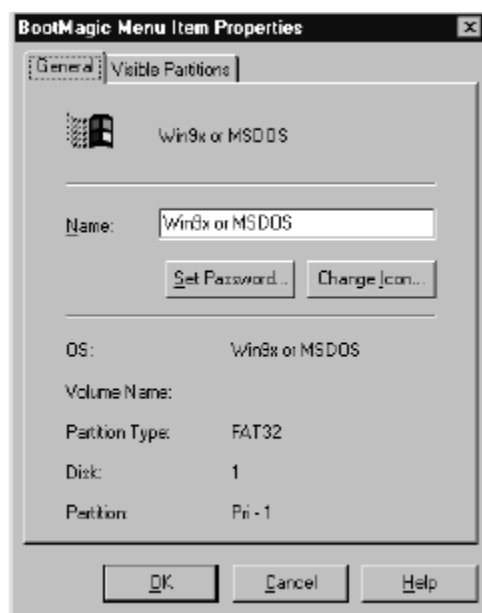
Boot Magic tani ju mundeson të mbronë me passëord konfiguracionin e programit Boot Magic, dhe Boot Magic menu ose përmbajtjen specifike menu.

1. Në Boot Magjikun kryesor ëindoësit, kliko **Options** menu.
2. Zgjidhjeni **Set Configuration Password** (Vendosim trajten e passëordit) në passëord për të mbrojtë konfiguracionin e programit ose **Set Boot-time** (vendos startimin gjithëherë) passëord që passëordi të mbronë dhe boot Magic Menu.
3. Enter (hyrje) passëordi bazor **Old passëord** tex box.
Kutia textit Old passëord do të bëhet e zbrazet dhe I pa mundur kur nuk ka passëord të më hershëm.
4. Enter dhe passëordi i ri në **New password** tex box.
5. Rishtype passëordin e ri në **Confirm** (konfirmimi) nëe password tex box.
6. Kliko **OK**.

Shtimi i një sistemi operativ në Boot Magic

1. Në Windowsin kryesor të Boot Magic, kliko **Add**
2. Për ti paraqitur gjitha sistemet e particionit, duke përfshier keto që Boot Magjik nuk u njëhë siskurse një përmbajtje të sistemit operativ (për shembull, Linuxs ose një particion logjik), shëno **Advanced Check** box.
3. Zgjidhjeni sistemin operativ të cilin doni të shtoni në Boot Magic menu.
Boot Magic mund nga njëhere përcakton një sistem operativ i cili nuk ekziston ose mund të përcakton një emer të gabuar për një sistem operativ ekzistues. Ju nuk mund të startoni kompjuterin nga një particion pa një sistem operativ.
4. Kliko **OK**.

Dialogu **Boot Magic menu item Properties** duket

5. Definoni **Menu Properties** si të doni, pastaj kliko **OK**.

Ndryshimi i përmbajtjes nga Boot Magic menu

1. Në Windowsin kryesor Bott Magjikut, zgjidheni përmbajtjen që doni ta fshini nga lista **Boot Magic Runtime Menu**.

2. Kliko **Delete**.

Fshirja e një sistemi operativ nga Boot Magic menu nuk ndryshon sistemin operativ nga sistemi i juaj. Sistemi operativ mbetet në particionin e tij dhe mund të shtohet përsëri nëse doni në menu.

Vendosja e një sistemi operativ që mungon

Boot Magic automatikisht zgjedh sistemin operativ në shtepizën e particionit, ai është particion në të cilën është instaluar Boot Magic, si një sistem i munguar. Ky është sistem operativ dhe Boot Magic automatikisht starton nëse sistemi operativ tjetër është zgjedhur para startimit të vonuar (munguar) paraqitet ose nëse startimi i munguar është vendosur në **None**.

1. Në Windowsin kryesor të Boot Magic, zgjedhim sistemin operativ që doni ta vendoseni në sistemin e munguar.

2. Kliko **Set as Default** (Vendose si munguar).

Startimi nga hard disku i dytë

Për të startuar sistemi operativ i cili nuk është në hard disk të parë, duhet gjeni një particion të mëhershëm (më parshëm) të fshehur. Për të gjetur particionin e më hershëm të fshehur, kliko **Options –Advanced-Partition Hiding**. Nëse ky opcion nuk është zgjedhur, ju mund të startoni nga hard disku I parë.

Ndreqja e defekteve

Ekрани i zi në boot (startim). Nëse ju shtoni një particion të zgjedhur që nuk e përfshinë një sistem operativ dhe shtoni atë në Boot Magic menu, Boot Magic do të fshien ekranin e zi pasë zgjedhjes së përmbajtjes së nën-sistemeve operative nga menu. Për të zgjedhë problemin, shtype **<Control –Alt-Delete>** starto në DOS ose Windows nga Boot Magic menu, ndjeke konfiguracionin e programit Boot Magic dhe ndrysho përmbajtjen e nën-sistemeve operative nga Boot Magic menu.

Sistemi operativ nuk do të startoj(Bootstraping Issues).Nëse keni dy sisteme operative të cilat janë të bazuara në Windows NT(Windows NT,Windows 2000 ose Windows XP) dhe një sistem operativ është bootstraping shkyqet prej një tjetër,Boot Magic nuk do të funksionoj si duhët ne sistemin operativ bootstrapping.Një metoda e Boot Magic fshehe një particion primar apo një nga ato që keni zgjedhur nga boot.

Egzistojnë tri mënyra për zgjedhjen e këti problemi:

*Bëne sigurt vetëm një particion primar të jetë i dukshëm kur ju instaloni një sistem operativ NT-bazë, ashtu që NTLDR dhe BOOT.INI janë të instaluara në dy particione sistemit operativ.Ky opcion shmangë bootstrapping ashtu që dy sistemet operative mund të startojnë ndamas.

*Përdoreni NT bartes menu për të startuar në sistemin operativ në vend që të përdoreni Boot Magic.

*Ju mundë të keni sistemin operativ bootstrapping por akoma doni të përdoreni Boot Magic sepse keni sistemin operativ shtesë që nuk janë bootstrapping.

Në këtë rastë duhët të ndryshoni opcionin për sistemin operativ bootstrapping nga Boot Magi menu dhe zgjidheni atë sistem operativ nga NTLDR menu në vend tjetër.Për shembull, keni tri sisteme operative Windows 2000/XP dhe /98.Nëse Windows XP është bootstrapping off,Windows 2000 particion,ai nuk do të starton nëse ju zgjidheni atë nga konfiguracioni i Boot Magic menu,sepse Boot Magic fshehë Windows 2000 particion që përfshien fajll sistemin kritik.Në vend të atij, duhet bëni particionin e Windows XP të dukshëm nga Windows 2000 particion nga konfiguracioni Boot Magic.Ju doni të keni dy opsione në Boot Magic menu :Windows 2000 dhe Windows 98.Mund të zgjidheni Windows 98 për startim direct.Nëse zgjidheni Windows 2000 dhe NTLDR menu paraqet,duke mundesuar startimin e ndonjerit nga Windows 2000 ose Windows XP.